1-İMAM ALİ(AS)

Yazar:

Hüccet'ül İslam RESUL CAFERİYAN

Türkçe

0000-00-00 00:00:00

1-İMAM ALİ(AS) 1-İMAM ALİ(AS)

Hüccet'ül İslam RESUL CAFERİYAN

Çeviren: Cafer BAYAR

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

"Şüphesiz biz, sana kevseri verdik.

. Şu halde Rabbin için namaz kıl ve kurban kes.

Doğrusu asıl ebter (soyu kesik olan) sana kin duyandır."

TAKDİM

Bu güne kadar müslümanlar, bilhassa biz Ehl-i Beyt mensupları, Masum İmamları, yolumuza ışık tutacak ve aydınlatacak bir şekilde tanıyamamışız. Tanımışsak da onlar hakkındaki bilgimiz mantıkî ve aklî yönden daha ziyade atifî bir yön taşımaktadır.

Bunun nedenini anlamak için İslam toplumuna, bizzat şii toplumlarına hüküm süren siyâsetleri incelemek gerekir. Masum İmamlar, halifelerin, İslam toplumunu medine-i fazı-ladan uzaklaştıran, öz Muhammedî (s.a.a.) islam'ı gerçek rotasından saptıran yanlış tutum ve tavırları karşısında her yönlü bir mücadele başlatmışlardı. Haliyle hilafetin temelini sarsacak bir mahiyette olan bu mücadeleye karşı halifeler de ellerinden geleni yaptılar.

Bu doğrultuda Masum İmamlar'a zulüm ve haksızlık ettiler, onların toplum arasındaki itibarını düşürmek ve Şiiliğin temelini kazrmak için geniş çaplı bı'r ka-ralama politikası seçtiler. Bununla da kalmayıp Ehl-i Beyt mensuplarını katletmeye başladılar... Kısacası hakim düzenler Ehl-i Beyt İmamlarını halktan koparmak en azından faaliyetlerini kontrol edebilmek için engel üstüne engel çıkardılar, halkın

bilinçlenmesini önlediler ve buna parelel olarak da itibâr kazanmak için zulüm saraylarının vitrinine satılmış, şartlanmış alimleri de kattılar.

Böylece de tarihimize, ^günümüze ve gelecek nesillerimize ışık tutan, yön veren bu mücadeleyi bir ibham girdabında tutmaya çalıştılar ve bu doğrultuda nisbeten başarı sağladılar. Masum İmamların mazlu-miyeti, tarihin bütün dilimlerinde doğal olarak şiaların atife ve duygularını coşturmuşsa da onların kendi İmamlarına karşı duydukları gerçek sevgi ve bağlılıklarını sergileyen bu doğal tavır bile egemen siyasetçilerin ard niyetli saldırılarına maruz kalmış ve hatta bazen onun pasifleştirici yönü daha çok ağırlık kazanmıştır.

İmam Humeyni (r.a.) önderliğinde İran İslam İnkılâbının başarıyla sonuçlanması, İslam'ın siyasal, toplumsal, kültürel, iktisadî ve askerî metod ve ilkelerinin yeniden gözden geçirilmesini gerektirirken, aydın kesimin dikkatini, Masum İmamların yaşantısında daha dikkatle incelemeye, daha derinden düşünüp araştırmaya çekti, özellikle de yukarıda belirtilen alanların, bu İmamların veya Mukaddes İslam Cumhuriyeti düzenindeki yetkililerin bizzat hayatlarının her yönünde tamamen parlaması öz Muhammedi (s.a.a.) İslam'dan güzel bir örnek sergilemektedir, bizlere.

"Masum imamların Fikrî ve Siyasî Hayatı" adındaki kitabımız bu doğrultuda olup, Masum İmamların hayatlarını siyasî ve fikrî açıdan maharetle incelemeyi üstlenmektedir.

Toplumumuzda Masum İmamların bu yönü mübhem kaldığından, daha doğrusu gizli tutulduğundan dolayı, İslamî faaliyetlere yön vermesi için KEVSER yayıncılık olarak bu boşluğu doldurmak istedik. İnsanımıza faydalı olmasını diliyoruz.

Üstad Allame Seyyid Cafer Murtaza'nın:ÖNSÖZÜ

Masum imamların tarihleri etrafındaki bazı önemli hususlar:

Masum imamların yaşantısı, amel ve tavırları hakkında inceleme yapmak, fertlerin bireysel özelliklerinden ve onların şahsiyetini belirleyen özelliklerden bahsetmek değil; bilakis İslam'ın çeşitli boyut ve alanlarından ve de onca kapsamlılık, asalet ve derinliği ile onların özelliklerinden bahsetmektir.

Bu durumda hiç bir tarihçi ve araştırmacı islam'ın bütün hakikatlarini doğru bir şekilde ve derinden idrak etme gücüne sahip olmadıkça, İslam'ın, imamların bütün yaşamında ve şahsiyetlerinin özünde yarattığı gerçek etkiye vakıf olmadıkça ve bu etkilerin, onların kendi etraflarına karşı yaptıktan amellere, hal ve tavırlara nasıl yansıdığını bilmedikçe, imamların hayatına tamamen aşina olamaz ve onların takındıkları tavır ve davranıslarındaki hassas noktalan, canlı şahsiyetlerini gerçek ve kamil bir şekilde aktaramaz.

İmamların düşünce, ilim, fazilet, ihlas ve ruhsal özelliklerine sahib olmak İçin belli bir yol katetmiş birinden başka, hiç bir kimsenin İmamların bu alanlardaki makam ve mevkisine varma aşamasında olduğunu ya da bu yüce makama varmaya muvaffak olmuş olduğunu iddia ettiğini sanmıyoruz: Biz nerede, onlar nerede, hatta bunlardan bir derece aşağı kimseler nerede?

Aynı zamanda bu, aciz kalarak onlardan yararlanmadan kaçınmamız anlamına gelmez. Mecburen bu konunun derinliklerine inmeli, coşkun dalgalarına atılmalı ve bu konunun hayır, bereket, ibret ve öğütlerinden yükümüzü tutmalıyız ki gücümüzün yettiği kadar ve imkanımız elverdikçe yararlanalım. Bunun kendisi doğruluğa götürür, hayrın esas ve temeline yüceltir. '

Değerli kardeşimiz Hüccet-ül islam Caferiyan sadece kalbini aydınlatmak, akıl ve ruhunu bu nur denizine daldırmak ve ondan hayır ve bereket almak için çaba sarfetmiş ve bu nurların coşkun denizine atılmıştır. Allah çabası karşılığında onu mükâfatlandırsın ve hayır, doğruluk, kurtuluş ve temizlik yoluna iletsin.

KONUNUN UFUKLARI

İmamlar, ve onların hakkındaki olaylar üzerinde inceleme yapmanın, fertlerin tarihi olmadığını bilakis onun, Allah'ın, insan tarihi boyunca peygamberlerin dilek ve çabalarının tecelli etmesini istemiş olduğu insanın "ilahi hidayet ve eğitim" tarihi olduğunu öğrendik.

İmamlar yeryüzünde (kelimenin tam anlamı ve bütün yönleriyle) ilahî halifeliğin canlı tecessümü ve yüce örneğidirler. Evet kamil şahsiyet onlarda tecelli ve tecessüm etmiş ve öyle kamil birer insan olmuşlar ki bilinç, irade, hikmet ve mukavemet ile yaşamın bütün zorluklarına göğüs germişler, yaşam da bütün olumsuz yönleriyle, içinde taşıdığı felaket, zorluk bela ve sıkıntılarla onları karşılamıştır.

Ancak hayat, ilahi iradenin devamı olan bu ilahi insanın iradesine boyun eğmiş ve bu insanın bilinci karşısında teslim olmuştur. O ilahi gözle bakar, onun hikmet ve dayanıklılığı yaşamın zorluğuna, kahrına karşı koyduğu için böyle bir üstünlük sağlamıştır, bu başarı ilahi talim ve himaye yardımı ve Allah'ın tevfik ve teyidiyle gerçekleşmiştir.

İmamların hayatlarını, onlar için özel bir durum doğuran ve onları her alanda onunla yaşamaya ve karşılaşmaya mecbur eden bütün şart ve durumları tanıma ve idrak etmeye olan ihtiyacımız işte burdan aydınlığa kavuşmuş oluyor. Bu ihtiyaç, ister bazılarına göre imamların özel yaşamlarının belli bir alanında sınırlı tutmalarından kaynaklanmış olsun, isterse bizim ele aldığımız, siyasi, sosyal, ahlâkî v.s. gibi öğretilerden . ibaret olan toplumun genel hayatının geniş bir dairesinde ele alışımızdan kaynaklansın, zaruri bir meseledir.

Bu söylenenlerin tümü bir gerçeği teyid ediyor, o ise imamların geniş kapsamlı ufuklarına küçük dahi olsa bir baca açmak isteyen her araştırmacının gerekli şahit ve delillerin en azıyla yetinmek istese bile karşılaşacağı zorluk ve zahmetten ibarettir.

İKİ SORU:

Bunları göz önünde bulundurarak önce şu soruya hemen cevap vermek gerekir; elde bulunan belge ve kaynaklar böyle önemli bir konuyu halletmemiz ve bu amaç ve gayenin gerçekleşmesi için yeterli midir?

Eğer sorunun cevabı olumsuz ise başka bir soru yöneltmeli. Elimizde bulunan belge ve kaynaklardan çok yönlü, geniş ve istenen bir düzeyde yararlanabilir miyiz?

Bu sorunun cevabı da önceki sorunun cevabı gibi olumsuz olacaktır. Elimizde bulunan kaynaklarla onların hayatını anlama ve yaşantılarının geniş ufuklarına ulaşma sahasında başarı elde edemeyeceğimizi herkes bilmektedir. Yapmamız gereken işin durum ve hallerini belirleyip bu işlerde yararlanacağımız araçlar için bir ön hazırlık yapamadığımızı söylersek aşırı gitmiş sayılmayız.

Hatta düzenli ve modern bir üslupla genel bilgileri sunmak ve sahip olduğumuz değerli mirasın gerçek değerini tanımaya bizi yönelten kısa bir fihrist bile gösterememiş.

Olduğumuz gibi ilk kaynakları araştırmaya, arındırmaya, daha sonra da onlarla temel kaynaklar a-rasında bağlantı kurmaya ve ayriyeten onların dikkate alınan sonuçlardaki etkilerini sınırlı bir alanda bile olsa bilimsel, ve faydalı bir şekilde inceleyememişiz. Orda burda kendileri üzerinde bahs ve istişare etmede başarılı olamadığımız dağınık işaretler görüyor isek de bu işaretler karşılıklı olarak ara-larında var dan diğer konu ve etkilere karşı olan bağlılıklarını belirleyememişlerdir.

APAYRI İKİ TARİH:

işi daha da zorlaştıran ve engel icad eden şey imamların hayatını, onların içerisinde yaşadıktan tarihi aşamaların olaylarını zapteden tarihin yanında inceleme mecburidir. Biz, bu iki tarihi olayları farklı siyasetleri ve tarihî değişmeleri doğru bir görüş edinmek için önceden hiç bir araştırma tecrübesine sahip olmayan bir araştırmacının önüne serersek dolayısıyla bu iki tarihin hiç bir bütünlük ve bağlılığı olmadığını anlayacak.

İmamların bu olaylar ortamında yaşamadıklarını, etraflarında olup bitenlerden habersiz olduklarını, dışa kapalı ve başkalarıyla hiçbir ilişkisi olmayan kendilerine özgü bir alemde yaşadıklarını, başkalarının da imamların dünyasıyla uzaktan-yakından hiç bir bağlantısı olmayan daha başka bir dünyada yaşadıklarını

sanacaktır.

Oysa ki bu gelişme ve değişmelerin hakikatine vakıf olan ve siyasetin farklı alanlar-daki rolünü algılayabilen şuurlu ve bilinçli bir araştırmacının tasavvuru kesinlikle öncekinin tam tersi olacaktır.

O, imamların olaylarla yakından ilgilendiklerini ve etraflarında olup biten her olay karşısında yol gösteren uyandırıcı risaletlerinin rolünü ifa ettiklerini, çoğu zamanlar da toplum ve ümmet düzeyinde onların siyasi, kültürel ve ahlaki hayatlarını etkileme yönünden en derin tavır ve tutumlara sahip olduğunu anlayacaktır. Böylece onların ilk bakışta, yaşamış olduktan ve karşılaştıktan bilinen sahalarda bıraktıktan derin etki daha iyi anlaşılır.

UYDURMA VE ASALET:

Bu iki tarih arasında bulunan ihtilafın sebeplerini idrak etme alanında bir hakikate dayanmalı, o da şundan ibarettir: İmamların yaşamının bir bölümünü ve onların takındıkları hal ve tavırları zapteden bir grubun, imamların da, içerisinde yaşamış olduktan genel tarihi yazan başka bir grupla mefhum, hedef ve beklentileri anlamada ve aynı şekil kendi gaye ve amaçlan bakımından pek fazla büyük bir farklılık var.

Bundan daha önemli, bu iki grupdan her birinin kendisi için benimsediği ve onun doğrultusunda hakkı batıldan, doğruyu yanlıştan ayırt ederek farklı tarihî olayları ret veya kabul etmede ve onlara giriş-çıkışta kabullendikleri ölçü ve esaslar-tarda açıkça bir bağdaşmazlık söz konusu, öyle ki bu ölçü ye esasların temel olduğunu ve bu zaman daimlerinin genel tarihini yazmış, ona "İslamî Tarih" adını vermiş ve onun doğrultusunda hareket etmiş olan kimselerin yazdıktan bu tarihin uydurma ve saptırıcı olduğunu ve bunların, sapıklığı tesbit, tekid ve cevaz verme, daima ayakta tutmak ve sağlamlaştırmak istediklerini görmekteyiz.

Biz, bu sözü taassuba dayanarak ve bir itham olarak tarihe ve tarih yazarlarına maletmiyoruz. Herkesin, bu mevcut ve yazılı tarihin millet ve ümmetlerin tarihi olmadığını itiraf ettikleri bir hakikattir. Bu nedenle ümmetlerin yaşantılarındaki hareketlenmeleri ve onların içine düştükleri elemleri bizlere açıklayamaz.

Bu tarih sultanların, hakimlerin ve onlara bağlı olan çevrelerinin tarihidir. Hatta bu kitaplar sultanların tarihinde bile onların hayatının hakikatini dikkatli ve güvenilir bilgilerle sergileyemez. Çünkü sultanların hoşnut olduktan, onların maslahatlarını temin ve sultalarını sağlamlaştıran şeylerden başkasını yazmaya kadir olamamışlardır, hatta bunlar tamamen saptırılmış ve gerçek dışı olsa bile.

Bu nedenle hür ve özgürce kendi yazılarını düzenleyen bir tarihçi mevcut olamamış veya pek az bulunmuş. Çünkü böyle bir tarihçi sadece Ali'nin (a.s.) bir

faziletini rivayet eden birinin nasıl sultanların gazabına uğramış olduğunu ve yüz-lerce kırbaç vurulduğunu veya Neseî gibi Muaviye'nin faziletini söylemediği ve Ali'nin (a.s.) faziletlerini söylediği için kavmî asabiyetlerden dolayı 300 hicri yılında Şam'da öldürüldüğünü veya Taberi gibi ömrünün sonlarında Hz. Ali'nin (a.s.) faziletlerini nakletmeye birazcık meyillendiğinde Hanbeliler tarafından evinin taş yağmuruna tutulduğunu bilmektedir.

Tarihçilerden biri Adem ile Musa'nın tartışması hakkında bir rivayet nakleder, daha sonra Adem'in ölümü ile Musa'nın doğumu arasındaki yüzlerce yıl zaman mesafesini görür, bu yüzden de Adem ile Musa nasıl karşılaşmış olabilirler soru sunu dile getirir, ancak tarihi rivayetlere bu gibi eleştiriler yöneltilmesin diye zamanın halifesi onun için celladı sesler1.

Araştırma ve zaman sarfetme ile daha nice örnekler elde edilebilir. Bu konuya ilaveten, yazılmış olan o miktar bile hu-rafi, yanlış ve muğlak olarak yazılmıştır. En azından onların çoğu, değer taşımayan ve aklî mantıkla bağdaşmayan çirkin taassuplar veya mezhebi bağlılıklarla etkilenmiş ve yazar, izah ve tashih için bahs ve tartışmanın en iyi üslûp ve metod olduğu inancını taşımıyordu. Bu meselelerin yaraşıra, yazarların gayri meşru ve sorumsuzca heves ve arzular taşımaları, kendi maksat ve hedeflerine ulaşabilmeleri için tahrif ve aldatmaya neden olmuştur.

Bu konu ve diğer konulan dikkate almakla bir araştırmacının tarih kitaplarında, sultanların ve çirkin planlarının karşısında duran kimselerin gerçek şahsiyetlerini görememesi doğal bir şeydir. Onların mezhebî bağlılıklarının, kavmî asabiyetlerinin ve sapıklıklarının bazı mutaassıb taraftarları karşısında duran kimseler toplumun siyasî, sosyal, İlmî ve ahlakî hayatı esasında pek derin ve önemli etkiler yaratan şahsiyetlerdir.

Bu şahısların gerçek yüzlerini gösterebilen güvenilir kalem sahiplerinin görüşlerini benimsememiz gerektiğini burdan anlıyoruz. Aynı şekil bazı sultanların dikkat etmemeleri, söylenmesinden tehlike görülmeyen veya onları nakleden tarihçilerin başka bir amaç peşinde olmaları gibi bazı nedenlerden dolayı bu kitaplarda dağınık bir şekilde yer alan bir çok önemli ve gerçek noktaları da toplamamız gerek.

İFRAT VE TEFRİT:

Burda, şu konuya değinmemiz gerekir; bazıları İmamların tarihini ve onların takip ettikleri siyaseti anlayıp beyan ettiklerinde, imamların "gayb'tan yararlandıklarını açıklarken aşırı gidip ifrat etmişler ve onları yaşamın hakikatından ve değişimlerinden uzak tutmuşlardır. Bu gibi insanlar imamları

1) Tarihi Bağdat, c: 14, k 7-8/B-Biday»tu ve En-Nihay»tü, c: 10, s: 215/Tarih-ul Hülafa, k 285/B-Basairu ve z-Zehairu, c: 1, s: 81.

Öyle tanıtıyorlar ki, sanki İmamlar yaşamı (rayına oturtmuş) kendi haline

bırakmışlar ve remzli ve perde arkasından onunla ilgileniyorlarmış. imam hakkındaki bir mevzu bunlara anlatılarak sonuç almak istendiğinde bunlar hemen, onun imam olduğunu ve kendine has bir hükmü olduğunu belirtiyorlar imama uyulmaz ve onun söz, amel ve takriri bizlere delil değilmiş gibi.

Bu söz, bu metodu seçen kimselerin imamlar hakkında ve Allah'ın onlar için dikkate aldığı rol hakkında yanlış bir değerlendirme yaptıklarında, sıkıntıda olduklarını bildiriyor sadece.

Bu rol peygamberin üstlendiği rolden ibarettir; Allah onu tebliğ eden, öğreten, terbiye eden, önder, hüküm veren, hakim olarak ve Kur'an'ın, peygamberin ve imamların açıkça ifade ettikleri daha başka önemli hususlar için göndermiştir, bu şahıslar, Kur'an'ın ve peygamberlerin te'kid ederek sağ-lamlaştırdıkları "Allah'ın elçilerinin insan olduktan" hususuna dikkatle bakmamışlar. Mesela şu ayetler:

Rabbinin şanı yücedir. Ben, sadece elçi olan bir insan , değil miyim?De ki:Rabbimi tenzih ederim, ben peygamberlikle gönderilmiş insandan başka bir şey miyim ki.

Eğer onu melek olarak halketseydik, yine bir erkek Şeklinde halkederdik, yine düştükleri şüpheden kurtulamazlardı.

Bu metodun karşısında, imamlara karşı sırf maddi bir gözle bakan, gayb ve ilahi kerametler unsurunu dikkate al- madan imamların yaşam, tutum ve tavırlarının tefsirine koyu lan başka bir metodu da kabullenmiyoruz. İmamların tarihini maddiyat ve riyazi (dünya zevklerinden el çekmek suretiyle nefsi tezkiye etme), muhasebeler doğrultusunda tamamen doğal ve maddi eser ve neticelerle anlamaya çalışan kimseler, bizce çok yanlıştırlar.

Böyle kimseler bu hususda bir çok kaynakları elde edebilecekleri halde, mesela: "İmam Hüseyn (as.) şehit edildiği gün Beytül Mukaddes'de kaldırılan hertaşın altından bir miktarda kan beliriyordu" gibi hususlara yaklaşmıyorlar. Aynı

şekil "Aşûra gününde gökyüzünde beliren kırmızılık" rivayeti veya Hz. Zeyneb'in (a.s.) söylediği "Gökyüzü kan ağlarsa şaşmayın" sözü gibi. Ancak en azından Hz. Zeyneb (a.s.) olan bir şeyden haber vermek değil de bir ihtimal olarak bu olayı konu edinmiş olsa bile bu şahıslar bu rivayetleri araştırmaya girişmemiş ve onun teyidinde veya reddinde bir şey söylememişler.

Aynı şekil İmam Hüseyn'in mızrak ucundaki başının konuşması veya Resulullah'ın (s.a.a.) Vefatından hemen sonra Hz.Fatime'nin (a.s.) kocası eziyet edildikten, hakkı gasb edildikten, kendisine tokat vurulduktan ve çocuğunun düşürülmesinden sonra onlara lanet etmek isterken mescidin duvarlarının yükselmesi gibi rivayetleri.

Ve de Kur'an'ın peygamberlere isnad etmiş olduğu mesela Musa'nın asası, Sebe' kraliçesinin tahtının getirilmesi gibi kerametlerin imamlar hakkında gerçekleştiğini,

onların da böyle kerametlere, harikulade amellere sahip olduklarını ve Allah'ın gizli lütuflarının onlara nasip olduğunu bildiren diğer bazı kaynaklar. Bu gibi araştır-macılar bu kaynaklara bakmıyor, onları incelemeye ve eleştirmeye teşebbüs etmiyorlar.

Adeta onları kabullenmek istemiyor ve hatta bazen onların varlığından utanç bile duyuyorlar. Aynen bazılarının yetersiz ve asılsız mazeretler getirerek "Gâib İmam" konusunu kendi kitaplarında konu edinmedikleri gibi. Bu rivayetlerin doğruluğu kesinleştikten sonra böyle şahısların, onları imamların tarih ve yaşamının bir kısmı olarak kabul edip etmeyeceklerini bilemiyoruz.

Biz, bu iki grup karşısında masum imamların, insanın insaniyeti için "ilahi hidayet ve terbiyet" tecessümü oldukları hakikatini vurgulamalıyız. Onlar başka her insan gibi maddi vücut ve hakikata sahip olmalarına rağmen aynı zamanda bu maddi vücudu Allah'a doğru yükseltmiş ve layık olduklarından dolayı Allah da apaydın kerametleri gizli ve sınırsız lütuflarıyla onlara lütufda bulunmuş.

İmamların toplumdaki rolünü, ahlakî, toplumsal veya bazı siyasi hareketlenmeler gibi alanlarda sınırlayan, kendi görüş ve düşüncelerini sınırlı bir kalıba yerleştiren kimselerin, imamların hayatlarını başkaları için sergiledikleri tablo istenilen asıl temel meseleleri beyan etmekten yoksundur. Ama bir zaman diliminde belli bir konuyu aktarmak ister veya bir zaruret, bir konuyu ele almayı gerektiriyorsa bu çelişki oluşturmaz.

İMAMLARIN TARİHLERİNDEKİ ANA HATLAR:

Ben kendi hissemce imamların yaşam boyutlarından bazılarını içeren konulara değinmek istiyordum. Dolayısıyla böyle bir arzu benim için değerli ve çok kıymetlidir ve bazı hususlarda bir takım çalışmalarım da var. önceleri imamların |tarihinin esas boyutları olarak bazı noktaları not etmiştim, ancak bunlar zaruri konulara oranla kesinlikle çok yönlü değildi, notlar olduğu gibi kalmışlardı, şimdi ise onları olduğu gibi siz değerli okuyuculara takdim etmeye karar verdim. İmamların yaşamı etrafında inceleme ve araştırmaya muvaffak olan kimselerin bu hususlardan yararlanmasını arzu ediyorum.

ÖNEMLİ HUSUSLAR:

1. İlk mevzu imamların yaşam zamanını belirlemektir. doğum ve ölüm günü, doğum ve ölüm ay ve yılı, yaşadıkları yer, çocukları, eşleri, ashabı ve şahsî yönleriyle bağlantısı olan diğer hususlar. Tabiatıyla bunlar araştırma ile, ilmî bir şekilde ve bu husus da ki şüpheleri giderecek bir şekilde olmalıdır.

2. İmamlar neden sayılıdırlar? Bu, cevap verilmesi ge- reken bir sorudur. Her imamın siyaset ve hattını doğrudan aydınlatan amel ve hareketlerine dikkat etmek, bu konuyla ilgilidir. Biri daha çok akaîde, diğeri fıkha, başka biri de

ümmetin farklı dönemlerdeki ihtiyacından doğan siyasete ve başka işlere önem vermişler. Aynen imamlardan bazılarının farklı boyutlarda aynı zamanda faaliyet ettikleri gibi.

3. Müslümanlar arasındaki fikirsel sapmaların İslahı için imamların seçtikleri yollar. Mesela akaîd, fıkıh, Kur'an tefsiri veya insanî ve ahlakî tutumlar veya hassas ve kader tayin eden hususlarda takındıkları tavırlar hakkında örnekler vermek.

4. İmamların tasavvuf gibi ruhî riyazete başlayarak kültürel ve bilimsel konuları terketmek aynı sekil ruhî yönlerden ve gaybî bağlılıklardan yoksun olan sadece birtakım görüşleri ve pasif mefhumları taşıyan kültürel ve bilimsel İslam teorisi gibi olmayan ve aynı zamanda gayb ile bağlantılı olan pratik islam planlaması doğrultusundaki çalışmalarını tanımak.

5. Onların, hadis ehli, Mutezile, başka fikirsel hareketler ve sapık fakihler ve fırkalar karşısında takındıkları tavırların hakikatini incelemek.

6. Aynı şekilde onların "Kur'an'ın mahluk olması" konusunda susarak tavır koymalarına ve şiaları bu konuya atılmamakla görevlendirmelerinin nedenine, bu konunun gündeme getirilmesinden kastedilen hedeflere ve onun doğurduğu sonuçlara kısaca değineceğiz.

7 Aynı şekilde tercümeler ve müslümanların fetihleri sonucunda diğer kavimlerle karışmaları yoluyla meydana gelen yabancı kültürlere karşı imamların tutumları tavırlara ve o kavimlerin sahip oldukları düşünce ve mezheplerden haberdar oluşları hususuna dikkat etmek.

Ayrıyeten İslam'ı zahirde kabul eden Yahudiler ve Hıristiyanlar, şöhret ve mal peşinde olan kıssa nakledenler ve hadis ehli tarafından İslam'ın içine düştüğü tahrifler ve de İslam'ı kendi şahsî, kavmî veya coğrafî maslahat, mezheb ve siyasi hedeflerine uygun göstermek için İslam'ı tahrif etmeye çalışan sultan ve hakimler karşısındaki tutumlarını dikkate almak.

8- Kur'an tefsiri hakkında ve peygamberin sünneti üzerinde oynanan oyun hususundaki tutumlarını ele almak. Ayrıca halkın yanlış kaynaklardan sakınmaları, Ehli beyt şialarının İslam dışı şeylerin etkisinde kalmadan Kur'an'ı doğru bir şekilde anlama gücüne sahip olmaları için Ehli beytin kendilerinin uydukları ve halkı onlara doğru hidayet ettikleri ve aydınlattıkları ölçü ve miyarları açıklamak.

9- Ayrıca onların kendilerinden sonra yazılı eserler geri bırakmamalarının veya Emir-ul Müminin Ali'nin (a.s.) yazmış olduğu ancak bunun, onların yanında kalmasının ve başkalarına ulaşmamasının ya da onların döneminde ilimlerin yazılı olarak toplanmasının öncelerden beri olagelmesinin ayrıye-ten onların kendi ashabını ilimleri yazılı olarak toplamalarına dair meyillendirdikleri ve teşvik ettikleri hususların nedenini ayrıntılarıyla ve de derlemenin o zamanda derlenmiş olan

ilimlerin ve onun nasıl bir düzeyde olduğunun tarihçesini kısa olarak dikkate almak mecburiyetindeyiz.

10 Keramet ile mucizenin farkını açıkladıktan sonra Ehli beytin kerametleri hususuna değinmek ve Ehli beytin, kerametlere ne gibi ihtiyaçları vardı sorusunu cevaplamak. Süflilerin kerametleri, murtazların (hint fakirleri) yaptıkları olağanüstü amellerin hakkında ve bu gibi işler anlatılırken yapılan abartmaları reddetme hususunda açıklamada bulunmak.

Ehli beytin, kerametler alanından sayılabilen gelecekten haber vermeleri özellikle de Hz. Ali'nin bu gibi haberlere, halkın onu İtham edecekleri kadar ehemmiyet vermesine değinmek, sonraları gerçekleşen bu haberlerden bazılarını göstermek ve siyasi anlayış doğrultusunda ileri sürülen gaybî haberlerle gaybi kaynakla bağlılıktan doğan haberler arasındaki farkı aydınlatmak.

11 Ehli beytin ilim sınırını açıklamak ve onların sahip oldukları ama başkalarının yoksun olduğu ilim ve öğretilere daima tekit etmelerine, o ilimleri vahiy kaynağından aldıklarına örneğin cifr ve cam'e ilmine, Hz. Ali'nin (a.s) kitabına, Fatime'nin (a.s.) mushafına ve bunlardan başkalarına sahip olduklarına dair tasrih ettikleri şeylere ve bu konunun nedeninin ne olduğuna dikkat etmek.

12 Çeşitli örnekler göstererek bütün ayrıntılarıyla onların şahsiyetini tarif etmek, onların ruhî faziletlerini, insanî ve ahlâkî tutumlarını öğrenmeğe, özel yaşamlarından bir tablo sergilemeğe, evlatlarına ve ailelerine karşı davranışlarını, ev içindeki hareketlerini, hatta evlerine misafir olarak gelen kimselere karşı davranış tarzları, onları hoşnut eden veya hüzün lendiren ve üzen şeylere karşı davranışlarını tamıtamına vasfetmeye çalışmak.

13 Daha sonra servetleri konusunu, mallarının ne kadar olduğunu, nerden ve nasıl kazandıklarını, onları nasıl infak ettiklerini veya harcadıklarını dikkate almak. Onların, sultanların bahşişleri karşısındaki tutumlarını ve bazılarının neden onu kabul ettiklerini incelemek.

Acaba bahşişleri reddetmeleri sultanların hükümetlerine karşı savaş ilan etmek anlamına telakki edilmez miydi? Eğer evet, savaş anlamınadır cevabı verilirse dolayısıyla bu konuya dair deliller gösterilmelidir.

Aynen Emir-ul Müminin Ali (a.s.)'nin Kûfe'de iken Medine'deki mallarından yararlanmasının nedenini de bilmek gerek. Aynı şekil Ehli beytin, tarlada veya diğer işlerde doğrudan doğruya kendilerinin çalışmalarına neden Israr ettiklerini de kavramak ve onların humusdan veya diğer şer'i hukuklardan yararlanıp yararlanmadıklarını ve bunun nedenini araştırmak gerek.

14 Onların şialar hakkındaki eğitsel metodlarını, onlara karşı davranış yollarını ve üslûplarını, şiaların da Ehli beyt ile sevgi ve fikir yönü taşıyan akidevî bağlılıklarının

kurulma yolları ve metodlarını, Ehli beytin evinden çıkan her şey toplumun genel ruhuna ve şialar arasındaki bütünlüğe ziynet olduğu için Ehli beytten fikrî yararlanma doğrultusunda kurulan merkezleşmenin tesirini, bunun onların tutumları üzerinde bıraktığı etkiyi ve onların önemli konularla genel olarak ilgilenmelerinin niteliğini tanımak. Şialar ile Ehli beyt'in diğer bölgelerdeki vekilleri arasında dikkatle tanzim edilen bağlılığa ve bu vekillerin görevlerini belirlemelerine dikkat etmek.

Bir şehirden imamın huzuruna getirilen malın, imamın o şehirdeki vekiline verilmesi için imam tarafından sahibine gönderilmesine ve Ehli beyt'in, vekilleri arasında bulunan sorunları ve çekişmeleri halletmelerine değinmek. İmam Sadık'ın (a.s.) zamanında bazı şahısların herhangi bir ilim dalında ihtisas sahibi olması mesela birinin mütekellim, bir başkasının fakih vs. yetiştirilmesi için nasıl çalışıldığını ve herkesin ihtisas haddinden öteye geçmemesinin ve başkalarının da ihtiyaç duyulduğu zaman mütehassıslara müracaat etmesi gerekçesini konu edinmek.

Abbasi halifeleri döneminde toplumun kültürel tabakasının ilk derecede şialar ve Ehli beyt'in yetiştirdiği kimseler arasından çıktığına ve onların ümmetin bilgili düşünürlerinden, alimlerinden olduklarını dile getirmek.

15 Ehli beytin, şer'i hükümlerin nedenlerini açıklamaya verdiklerini, Merhum Muhammed Şeyh Saduk'un (r.a.) bu husus da "İlel-üş Şerai" adında bir kitap telif edecek kadar neden onca çaba harcadıklarını izah etmek. Ayrıca bu kitap da nakledilen rivayetlerin içeriklerinin hükümlerin nedeni mi hikmet mi, genel olarak ne olduğunu ve bu rivayetlerin dayandıkları mevzuların neler olduğuna işaret etmek.

16 İmamların, bazı hassas konuları gizlemekten sakınmalarının ve kendilerine pahalıya mal olsa dahi, mesela kendilerinin herkesten daha çok imamete layık oldukları hususunda takiyye etmemelerinin nedenini ve onların halkı ikna için ne gibi metodlar kullandıklarını göz önünde bulundurmak. Onlar bu doğrultuda apaydın iki yola adım attılar: Biri , onların beraberinde bulunan bazı ilimlerin insanlar arasından sadece onlara mahsus olduğunu belirtip isbatlamaları ve diğeri de nassın mevcut olma hususu.

17 İmamların en sıkı şartlar altında tutulmalarına veya bazı merkezlerde bekletildiklerine veyahut da zindanda olduklarına rağmen halk merkezleriyle, aynı şekil şialarla nasıl temas kurduklarına dikkat etmek. Şiaların büyükleri bu irtibatı sağlamak için ne gibi araçlar kulanıyorlardı? Ehli beytin bu durumdaki faaliyetleri neleridi ve bu faallerin hacmi ve miktarı ne idi ki Yahya b. Halid Bermeki, "Musa b. Cafer'in (a.s.), halifenin (Raşid'in) taraftarlarının kalplerini onların aleyhine çevirdiğini Raşid'e şikayet ediyor.

18 İmam Seccad'ın (a.s.) kölelere ilgi gösterip kültürlerini geliştirmesinin, onlara ilim öğretmesinin ve daha sonra Onların işledikleri günahları bir kitaba yazarak toplamasının ve daha sonra günahlarını kendilerine göstererek onları özgür etmesinin nedeni neydi? İmam onlara karşı nasıl davranıyordu ve bu davranışın netice ve eserleri neydi? Ve bu tutumun Emevilerin arapları tamamen gayri araplara üstün tut-tukları bir dönemde oluşunu göz önüne almak.

Gayri arapların, Ehli beytin öğretilerini yaymak doğrultusundaki katkıları ve bunun, İslam'ın diğer ümmetler arasında yayılmasındaki etkileri neler idi ve diğer ümmetlerin İslam ile olan bağlantıları nasıl idi? Bu husus da göz önünde bulundurulacak nokta, Ehli beytin arap olmayan kadınlarla evlenmelerinin nedenini dikkate almak; öyle ki Ehli beytin bazılarının anneleri arap değildi. Ayrıca Ehli beytin farklı dilleri bilmeleri ve bunun eser ve neticeleri hakkında bilgi edinmek.

19 İmam Mehdi'nin (a.s.) gaybeti için nasıl bir ortam yaratıyor ve son zamanlarda halk ile daha az temas kuruyorlardı. İmam Cevad (a.s.) aynen İmam Mehdi (a.s.) gibi küçük yaşta nasıl imam oluyor?

20 ‘’İmamlar ve yeni ilimler" hakkında araştırma yapmak. Onların yeni ilim seferberliğinde katkıları var mıydı? Yeni ilmin doğmasına yardımcı olan konulara ehemmiyet veriyorlar mıydı? Bu hususların neler olduğuna dair kesin konulara değinmeli ve bu alanda onlara uygun öğretiler yazılmalı.

21 "imamlar ve dua" hakkında özellikle de Emir-ul Müminin Ali (a.s.), İmam Hüseyn (a.s.) İmam Seccad (a.s.) ve İmam Kâzım (a.s.) açısından duanın etki ve tepkilerini dikkate almak. Sahife-i Seccadiye ve onun hedefleri hakkında ciddi bir şekilde özel olarak bahsetmek onun siyasî, itikadı, ahlâkî ve eğitsel vs. konularını bu dönemdeki İslam ve müs-lümanların karşı karşıya oldukları yaygın bilgisizliği, tahrif eylemini ve halkın cahil yetiştirilmesi hususunu göz önüne alarak açıklamak.

Bu dönemde iş bir yere varmıştı ki Beni Haşim (Haşim oğulları) vahiy merkezine herkesden daha yakın olmalarına rağmen İmam Bâkır'ın (a.s.) imametinden yedi yıl geçtikten sonra nasıl namaz kılacaklarını, hacc farizesini nasıl yerine getireceklerini bilmiyorlardı.

Ayrıca İmam Seccad'ın (a.s.) "Hukuk Mektubuna", imam Rıza'nın (a.s.) "Risale-i Teyyibe-i Zehebiyye'sine!' ve Ali'nin (a.s.) Malik Eşter'e yazmış olduğu Ahdnameye" dayanmak.

22 Bir zamanlar İmam Seccad'ın (a.s.) imametine üç veya beş kişinin inandığı ve itiraf ettiği nakledilmektedir, imam bunun karşısında ne yaptı ki İmam Bakır (a.s.) ve İmam Sadık (a.s.) mektebi için uygun bir ortam yarattı? İmam Seccad'ın (a.s.) on yıla yakın bir zaman çölde yaşadığını bildiren rivayet doğru mudur?

Eğer doğruysa bunun nedeni ve faydaları neydi? Aynı şekil ehl-i sünnetin, ,imam

Seccad'ın (a.s.) karşısında saygılı davranışlarının nemini araştırmak, İmam (a.s.) hükümeti almaktan vazgeçtiği için mi saygı gösteriyorlar, yoksa bunun başka bir nedeni mi var?

23 Şii fırkalarının mesela Gulat hareketlerinin, Hariciler kıyamlarının ve daha başkalarının hakikatini göstermek, Emir-ul Mü'minin'in (a.s.), kendinden sonra Hariciler ile savaşmaktan nehyetmesinin nedenini, bu fırkaların meydana gelmelerinin nedenlerinin ne olduğunu ve İmamlar ve şiaların bunlara karşı nasıl davrandıklarını araştırmak.

24 Ehl-i beytin sultanlara ve sultanların da Ehl-i beyt karrşısındaki tutumları neydi? Hükümetin, çatıştığı her fırka ve mezhebi, hatta gevşek hadis Ehli fırkasına oranla daha güçlü ve fikirsel sebata sahip olan mutezile gibi bir fırkayı yok etmesine rağmen Ehl-i beyt şialığı canlı korumayı nasıl becerdi? hükümet, halkı imamlardan ayırmak için ne gibi siyaset kul-lanıyordu ki bunlar, görünürdeki hedefin aksine halkın imamları sevmelerine ye gönülden bağlanmalarına neden oluyordu. Bunun nedeni neydi? Ayriyeten hükümet meselesinden ve imamlar açısından halifeler ve onların tutumlarından her yönlü bir tablo sunmak.

25 Zeydiye, halifeler aleyhine nasıl kıyam ediyordu da imam Hüseyn'den (a.s.) sonraki şia imamları bunu yapmıyortardı? İmamların Zeyd'in, ondan sonraki Zeydiyenin ve diğer şii kıyamları hakkındaki görüşleri neydi? Ve bu kıyamların sürdürülmesini niçin istiyor ve kendi şialarına, "Zeydiye sizin için bir siperdir" diyorlardı.

Yine "Âl-i Muhammed'den biri çıkıp kıyam ettiği müddetçe ben de sağım, benim şialarım da" vs. buyurmalarının nedeni neydi? İmam ile Zeydiye'nin ve diğer ayaklananlar arasında bir çok anlaşmazlıklar varken kendisinin kıyam etmediğini görüyoruz. Neden acaba? Aynı şekil Hurre ve başkaları gibi din ve adalet uğrunda kıyam eden gayri Şiilerin özellikle de Muhtar'ın kıyamı hakkındaki tutumlarının ne olduğunu bilmek.

26 İmamların, takiyye kalıbında olsa bile Yaktin'in oğulları gibi bazı şia şahsiyetlerinin hükümetin hassas merkezlerine girmelerini sağlamak için yaptıkları çabalar hakkında bilgi edinmek . Hatta imamların döneminden sonra bile bazı şialar bu alanda çalışıyorlardı. Ancak imamlar diğer birçok yerlerde de buna engel oluyorlardı. Mesela deveci Sefvan'ı bundan menetmişlerdi. Bu çelişki nasıl yorumlanabilir?

27 Ehl-i beytin tebliğ metodlarının dua mı, şiir mi, keramet mi, gaybî haberler mi ... olduğunu öğrenmek, İmamlar bazen şairlere fazla bir miktarda para veriyorlardı; şairler bu paraya fakirlerden daha mı layık idiler? Ve neden? Daha sonra Emir-ul Müminin Ali'nin (a.s.) Küfe mescidi sahasında Gadir Hum hadisi hakkında şahitlik dilemesi olayını dikkate almak.

İmam Bâkır'ın (a.s.), dünyadan göçtükten sonra sekiz yıl Mina'da kurban bayramı günü kendisine yas tutulması için sekiz yüz dirhem bırakması hususunu, İmam Hüseyn (a.s.) için yas tutulmasına dair verilen emir mevzuunu ve meşru metodlardan olan bütün üslûpları izah etmek.

28 Birinci asırda Ehl-i beyt ile muhalefet etme ve hadis uydurma, sonraki asırlardan daha çok olduğu için ehli beytin bu asırda daha az fıkhî hadislere değinmelerini, daha çok genel ve umûmî hadisler buyurmalarına dikkat etmeliyiz. Bu asırda Şiiliğin zarif ve cüz'i konuları daha az gündeme getirilmiştir.

Ama ikinci asırda İmam Bâkır'ın (a.s.) imametinden yedi yıl geçtikten sonra Beni Ümeyye döneminin sonlarına doğru hassas ve zarif konular gündeme getiriliyor. Gerçi Emir-ul Müminin Ali'nin (a.s.) döneminde bu konuya başka dönemlerden daha çok önem veriliyordu.

29 Gaybet konusuna, onun eser ve neticelerine aynı şekide önceki imamların Hz. Mehdi (a.s.) hakkında yaptıkları hazırlıklara rağmen gaybet sonucunda şiaların karşılaştıkları zorluklara dikkat etmek de zorunludur.

CAFER MURTAZA AMİLİ

YAZARIN ÖNSÖZÜ

"De ki: Sizden tebliğime karşılık bir ücret istemiyorum, istediğim, ancak yakınlarıma sevgidir." Şura - 23.

EHL-İ BEYT (a.s.)

Bu kitapta amacımız tek şey, sadece Ehl-i beytin ölçütü ve Resulullah'ın (s.a.a.) ve Emir-ul Müminin'in (a.s.) evlatları olan şia imamlarının fikri ve siyasi çalışmalarını sergilemektir. Önemli olan tek şey şu ki, neden bu kadar Ehl-i beyte istinat ediyor, dayanıyor, nasıl onları "imam" olarak kabulleniyor ve sâdece onların 'Vilayetini" asîl vilayet biliyoruz?

Nasibîler hariç, ehl-i sünnetin de Ehl-i beyti candan sevdikleri ve onlara büyük bir ölçüde ihtiram gösterdikleri bir gerçektir. Ancak onlara karşı duyulması gereken bu "sevgi" ve "aşkın" hangi esas ve temelden kaynaklandığı asıl meseledir. Eğer sadece onları sevdiğimizi belirlemekle yetinir ve bunu zahiri ihtiramlar kalıbında özetlersek gerçekten onların sevgisine varmış olabilir miyiz?

Geniş bir çapta Ehl-i beytin faziletleri4 ve onları sevmeğe dair verilen emirler hakkında Resulullah'tan (s.a.a.) bize gelip çatan hadislerden amaç sadece meselenin zahiri yönü ve Ehl-i beytin methinde birkaç beyit şiir yazıp okumak mıdır?

İnsan aklının bu sorulara olumlu cevap vermesi ve Resulullah'ın (s.a.a.) ancak ve ancak bizden istediği şeyin onun yakınlarını sevmemiz olduğunu, bu sevmenin ardında hiç bir şeyi kastetmediğini ve biz de sadece, onlar Peygamber'in yakınları oldukları için Peygamber'in hürmetine onları sevdiğimizi bildiriyoruz demesi pek garip bir şeydir.

4} Ayetullah Firuz Abadi'nin "Fezail-ul Hamse Fi Sihah-is Sitte" bakınız.

Müslümanlar arasında Ehl-i beyt'e olan ilgi aslında Resulullah'tan (s.a.a;) bize ulaşan tavsiyelerden kaynaklanmaktadır. Ehl-i sünnetin mühim hadis kaynaklarında geniş bir çapta mevcut olan bu rivayetler, Aziz Peygamber, Ehl-i beyti Kur'an'dan sonra dinin iki esasî temellerinden biri olarak saydığını dile getirmektedir.

Ve bu nedenledir ki kimse Ehl-i beyt'e karşı ilgisiz kalmaya cüret edememiştir. Sadece arapça dilinde, ehl-i sünnet yazarları tarafından "Ehl-i Beyt'in hakkında yediyüze yakın kitap yazılmıştır5.

Ama asıl eleştirilecek husus şu ki, bunca sahih faziletlerin mevcut olmasına rağmen nasıl olur da onların çoğusu tahrife uğramış ve sonraları bazı hadisçilerin ve de Muhammed b. İdris-i Şafiî gibi bazı fakihlerin ısrar etmesi nedeniyle bu mevzu sadece "sevmek" haddinde noktalanmıştır6. Öyle' ki Şafii şöyle demiş:

Ey Resulullah (s.a.a.)'ın Ehl-i beyti, sizi sevmek, Allah'ın indirdiği Kur'an'da farz kılınmıştır. Bu yücelik ve azamet size yeter ki size salat ve selam göndermeyenin namazı, namaz değildir1.

Peygamberin zamanındaki ve ölümünden hemen sonraki ve aynı şekil hicri ikinci asrının ortalarına kadar gerçekleşen olaylara dikkat etmek, bu sorunun cevabını biraz da olsa kolaylaştırır. Peygamber'in (s.a.a.) zamanından itibaren Kureyş'in, Resulullah'ın (s.a.a.) yakınlarına karşı öfke ve gazap beslediklerini bildiren bir rivayet elimizde bulunmaktadır.

5) "Türâsuna" dergisinin "Ehl-ül Beyt fil-Mektebet-il Arabiye" makalesine bakınız. Bu makaleyi Seyyit Abdul Aziz et-Tebatebai yazmıştır. Şimdiye kadar alfabe harfleri sırasıyla 340 kitaptan fazlası yazılmıştır, ama kendisinin de söylemiş olduğu gibi alfabetik harflerin sonuna kadar yedi yüze yakın kitap olmaktadır.

6) Hz. Ali'yi (a.s.) dördüncü halife olarak tesbit edenin Ahmed b. Hambel olduğunu ve kendi zamanına kadar, bugün bazı farklarla, sünen adını kendilerine veren osmaniyenin bu mevzuya inanmadıklarını bilmekteyiz (Tabakat-ül Henabile.c: 1, s: 45) bakınız.

7) el-Kadr, c: 3, s: 173 / Sevaik-ül Muhrike, s: 87/Şerh-ül Mevahib, c: 7, s: 7/Meşarik-ül Envar, s: 88/el-tthaf, s: 29/el-is'af, s: 119.

Resulullah'ın (s.a.a.} amcası Abbas Peygamber'e, "Ku-reyş birbirleriyle karşılaştıklarında güler yüz gösteriyorlar; ama bizi gördüklerinde, tanımadığımız yüzlerle karşılaşıyoruz" dedi. Resulullah (s.a.a.) öfkelenip şöyle buyurdu:

Muhammed'in canını elinde bulundurana ant olsun ki birileri sizi Allah ve Resul'ü için sevmedikçe onların kalbine iman girmemiş demektir8.

Bu rivayet Kureyş'in son zamanlarda Peygamber'in yakınlarından hoşnut olmadığını gösteriyor. Kabileler hakkında söylenen bir misalde, dört kabile hakkında dört şeyin imkansız olduğu söylenmiş: "Zübeyri'nin" cömert, "Mahzumi'nin" alçak gönüllü, "Sami'nin" nasebinin sahih olması ve "Ku-reyşi'nin" Muhammed'in (s.a.a.) evlatlarını sevmesi9.

Bu rivayetlerden, Resulullah'ın (s.a.a.) yakınlarına ve akrabalarına karşı rekabet ve düşmanlıkların mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla sakife vak'asında ensarın iç rekabeti gibi farklı delillerle Ebu Bekir'e biat edildikten, Ömer'in, şiddet ve hiddetle muhaliflerin biat etmelerini istemesinden ve bu arada Ali (a.s.), Zübeyr ve başkaları biat etmedikleri taktirde kendileriyle birlikte evlerini yakacağına10 dair tehdit ettikten sonra Ehl-i beyt'e karşı sert bir tutum gösterileceği tabii idi.

Bu tutum, İmam'ın altı ay Ebu Bekir'e biat etmeyerek yaptığı muhalefetiyle ve Hz. Fatime'nin (a.s.) halifeye karşı dargın olmasıyla11 gitgide genişledi ve nitekim müslümanların arasında ilk ayrılığa neden oldu. Bu ayrılığın semeresi de ehl-i beyt'in mazlumiyeti idi ve bu mazlumiyet ise Kerbela'da tam doruğuna ulaştı.

8) el-Fesva-l Ma'rife vet-Tarih, c: 1, s: 295-497-499/İbn-i Kesiş'in "el-Bidaye ve'n-Nihaye"si, c: 2, s: 257.

9) 2mahşerinin "Rabi'-ul Ebran, c: 3, s: 423.

10) İbn-i Kutaybe'nin "el-imametu ves-Siyaset", c: 1, s: 11-13/İbn-i ebil-Hadid, c: 2, s: 8-19.

11) Fezâil-ul Hamse, c: 3. s: 156.

Peygamberin, Ehl-i beyt'in fazileti hakkında genel olarak ve bizzat onların her biri hakkında özel olarak buyurmuş ol-duğu sayısız sözlerinden başka, defalarca halkın arasında açıkça onlar hakkında tavsiyede bulunup, kendi Ehl-i beyt'ine karşı iyi davranmalarını, istemiş olduğu halde bu vâk'alar gerçekleşiyordu.

"İbn-i Ebi Şebih" Abdurrahman b. Avf'dan müstenet olarak şöyle nakletmiş: Peygamber (s.a.a.) Mekke'nin fethinden sonra Tâif şehrini fethetmek için on sekiz veya on dokuz gün bu şehri kuşattı ama Tâif fethedilemedi. Bu sırada bir gün veya bir gece yürürken durup:

Ey insanlar! (Benim ölümüm yaklaşıyor), itretime iyilik etmenizi vasiyet ediyorum, Kevser havuzunda bana kavuşacaksınız, nefsimi dinde tutan (Allah'a) and olsun12.

Başka bir hadisde de Peygamber (s.a.a.), Allah'ın kitabını tanıttıktan ve ona sarılmanın farz olduğunu bildirdikten sonra şöyle buyurdu:

"Ehl-i beytim hakkında size Allah'ı hatırlatıyorum". Bunu üç defa tekrar etti13.

Bu tavsiyelerin tümü, Kur'an'ın Ehl-i beyt'in tathirini (arınmış olduklarını), Peygamberin yakınlarının hissesini ve Rasulullah'ın (s.a.a.) Muhammed'e ve onun evlatlarına sala-vat olarak tefsir ettiği, Peygamber'e salavatı vurgulamasıyla ve Peygamber'in de kendi tebliği karşısında kendi yakınlarını sevmeleri mükâfatını halktan istemesiyle birlikte bunların tümü, Sadr-ı İslam toplumunun siyasetçilerinin aşın tutumları nedeniyle bir kenara bırakıldı. İş bir yere vardı ki Emir-ül Müminin "Onların tutumu neticesinde, biz tamamen halkın hafızasından silindik" buyurdu14.

12) İbn-i ebi Şaybe, c: 14, s: 508/ İbn-i Asâkir'in "Tarih-i Dimaşk"i, c- 2 Hadis no: 875 (İbn-i ebi Şebih'in) dipnotundan naklen/el-Ma'rifetu vet-Tarih, c: L s: 282'283- Peygamber (s.a.v.) kendi rihletinin yakınlığına değinerek onları itret ile iyi geçinmeye vasiyet etti ve Ali'nin (a.s.) kendinden veya kendi nefsinin mertebesinde olduğunu bildirdi.

13) el-Ma rifetü vet-Tarih, c: 1, s: 536.

14) İbn-i Ebil Hadid'in "Nehc-ül Belaga şerhi" c: 9, s: 28-29 ve c: 20,

s: 299.

Ebu Süfyan karanlığı doruğundayken, Kabe'nin yanında tevhid feryadını yükselten Rasulullah'ın ezeli dostu Ebuzer, ehl-i sünnetin hadis kaynaklarında defalarca nakledilen bir rivayete göre Kabe'nin halkasını tutup şöyle feryad etti: "Ey millet! Ben Ebuzer'im; tanıyanlar hiç, tanımayanlar varsa bilsinler ki ben Ebuzer-i Gifari'yim:

Size sadece Resulullah (s.a.a.)'tan duyduğumu anlatacağım. Peygamberden duydum, diyordu ki: Ey insanlar, aranızda iki değerli emanet bırakıyorum; Allah'ın kitabı ve itretim, Ehl-i beyt'im. Bunların biri öbüründen daha üstündür, oda Allah'ın kitabıdır. Bunlar havuzun başında bana gelip çatıncaya kadar birbirinden ayrılmazlar. Bunlar Nuh'un gemisine benzer, binen kurtulur, binmeyen ise boğulur15.

Bu iki hadis, Ehli beyt'in müslümanlara önderlik etmedeki büyük rollerini vurgulayan meşhur "Sageleyn" ve "Safine" hadisidir. Resulullah'ın (s.a.a.) "Gökyüzü Ebuzer'den daha sadık, daha doğru birinin üzerine gölge düşürmemiş ve yeryüzü de ondan daha doğru birinin ayaklan altına serilme-miştir" buyurduğu

Ebuzer, tevhid feryadı ettiği zaman Mekke dönemindeki Sadr-ı İslamın hatıralarını diriltecek bir şekilde halkı Ehli beyt'e böyle davet ediyordu:

O gün, müşrikler ona, eziyet ettiler, daha sonra ise başkaları onu sürgüne gönderdiler. Ebuzer sadece İmam Ali'nin (a.s.) kısa hilafet süresinde Ehli beyt'in gerçek mevkiini açıklayabildi. O, Küfe mescidinin avlusunda yeniden Gadir hadisini diriltti* ve ondan sonra defalarca Ehl-i beytin faziletlerini sıraladı. Onun, Ehli beyt'in yüce makamı hakkındaki güzel cümleleri Nehc-ul Belaga'da ve diğer hadisî ve edebî kaynaklarda zikr edilmistir.

15) el-Ma'rifetü vet-Tarih, c: 1, s: 538. Her iki "Sageleyn" ve "Safine" hadisi mütevatirdir. Bakınız: Abakat-ül Envar 12. cildin ikinci kısmı - İsfahan baskısı - .Yıl: 1341.

*) Gadir hadisinin nakledilen yolların çoğunun ehli sünnet kaynaklarından olmasının sebebi imam Ali'nin (a.s.) Küfe mescidi avlusunda başlattığı hareketten kaynaklanmaktadır. İmam bunu yapmasaydı, hadis-çiler, diğer bir çok şeyler gibi bunu da unutacaklardı.

Biz de onun bazı bölümlerini başka bir yerde derledik16.

Ama Muaviye'nin ve diğer Süfyan ve Mervan boyunun başa geçmesiyle ve minberlerde Ali (a.s.) ve evladına açıkça küfretmeleriyle ve hatta Ehli beyt'in gündeme getirilmemesi için Abdullah b. Zübeyr'in Peygamber'e selam göndermemesiyle Ehli beyt'in faziletlerinin Peygamber'in dilinden halkın arasında söylenmesi nasıl beklenilebilir.

Bu siyasetin neticesi sadece Ehli beyt'i unutturmak değil, hatta halkın Ehli beyt'i kabullenmediğini de icat etmek idiyse de halkın onlara karşı duydukları bağlılığı korudukları sonraları belli oldu.

Hz. Ali'nin (a.s.) yadigârı olan bir tek Küfe dolayısıyla orada da kendisine karşı kin duyuluyor ve düşmanlık gösteriliyordu ve Ali'nin (a.s.) hatırasını canlandırdı ve Hz. Ali'nin (a.s.) evladını üstün gördü ve batınlarında Ehli beyt'in hilafetini beslediler, hatta Hişam b. Abdul Melik, onların Ehli beyt'e itaat etmeyi kendilerine farz bildiklerine tekid etti17 ve hatta diğer kaynaklarda da halkın onların hilafetini kabul etmeğe hazır olduklarına itiraf edilmiştir18. Daha sonraları Beni Abbas bu fırsattan yararlanarak kendilerini Ehl-i beyt adına cahil halka tahmil ettiler.

Ama hakikat gizli kalmadı ve sadece bir azcık insafı olan had isçiler arasında Ehli beyt'in faziletleri, özellikle de Gadir hadisi korunabildi. Ve biz bugün "el-Gadir" kitabı gibi büyük bir mirasa sahibiz ama olmaması gereken şey gerçekleşti.

16) "Siyasi islam Tarihi" başlangıçtan kırk hicriye kadar, s: 433-434.

17) ibn-i A'sem'in "el-Futuh"u, c: 4, s: 23, Tevvabin'in kıyamı ve Muhtar'ın hareketi de açıkça bunu göstermektedir." Siyasi İslam Tari-hi'nde kırkıncı yıldan yüzüncü hicri yılına kadar bölümünde ayrıntılarıyla bu konuyu ele almışız.

18) Müberred'in "el-Kâmil-u 1il-Edeb"i, c: 1. Bu rivayette Halid b. Ye-zid, Abdul Melik Mervan'ı, Haccac'ın, Abdullah b. Cafer'in kızıyla evlenmemesi gerektiğini söylüyor. Çünkü halk arasında Beni Haşim hakkında bazı söylentiler yar ve bu evlilik Beni Ümeyye'nin yok olmasına ve Haccac'ın başa geçmesine neden olacak. Abdul Melik de Irak halkının Beni Haşim hakkındaki inancından korkarak Haccac-ı, Abdullah b. Cafer'in kızını boşamaya mecbur ediyor.

İslam toplumunun rotası Ehl-i beyt ve itretin ilim ve amelinden yararlanmakla eğitilmesi gerekirken başkalarının yanlış ve hatalı bir takım amellerine dayandırıldı, mazlum Ehli beyt ise kendi çalışmalarını şialara yönelik belirli bir düzeyde sür-dürdüler. Fakat ehli sünnet de bazı yerlerde onların sözlerinden yararlanıyorlardı.

Onca baskı, istibdat ve daraltılan atmosfere rağmen Ehli beyt-i Athar düşünce ve amel sebatını sürdürdü ve şahsiyetlerinin yüceliği, Kur'an ve itrete dayalı şii mirasının korunmasına neden oldu. Ebuzer'in feryad ettiği şeyi, şia amelen ger-çekleştirdi ve fıkıh, tefsir, ahlak ve siyasetde yüce imamlarının yolunu devam ettirdi.

Ehli sünnetin Ehli beyt'i sevdiklerini gösterdiklerini ve bu sözlerini isbat etmek için Ehli beyt'in faziletleri ve hatta oniki imamın yaşantılarını açıklama hakkında kitap yazdıklarına değinmiştik19. Ama bunlar Gadir vak'asının sadece Ali'yi (a.s.) sevmenin isbatı için mi olduğunu ve hiç bir köken ve esasa dayanıp dayanmadığını asla kendilerinden sormuyorlar. Tevatür olduğu tesbit edilen "Sakaleyn" hadisi sadece sathi olarak Ehl-i beyt'i izlemenin farz olduğunu bildiren ve "Sefine" hadisi onlara itaat etmenin farz olduğunu gösteren en açık bir teşbih değil midir?

İnsanı hayrete düşüren şey Suyuti ve başkalarının "el-Eimmetü İsna Eşer" (İmamlar oniki tanedir) hadisinin reddedilemez bir hadis olmasına ve âlimlerin ortak kabul ettiklerine rağmen yanlış yere bunu bazı halifelere yorumluyor ve bazen da "dördü gelmiş ve diğerleri de gelecek" gibi vade veriyorlar. Bu rivayet şia imamlarından başkası hakkında yorumlanabilir mi? İmam Askeri'nin (a.s.) zamanında henüz imam hayattayken Cahiz'in, onbir imamı "âlim, zahid, nasik, suca ve tahir" lakaplarıyia ve kendi görüşünce hilafete layık

19) Tezkiret-ül Havass, el-lthaf, Yenabi'ul-Meveddet ve İbn-i Tu-lun'un yazdığı el-Eimmet-ül İsna Eşer gibi ve "Turasuna" dergisindeki Te-batebai'nin gösterdiği fihristteki diğer kitaplar.

20) Tarih-ul Hulefa, s: 10-12/es-Sevaig-ul Muhrike, s: 8-10 bakınız.

görüp methettiği kimseler şia imamları değil midirler?21 8u imamlar o kadar

azametlidirler ki İmam Rıza'yı (a.s.) "Ali b. Musa b. Cafer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyn b. Ali b. Ebi Talib" unvanıyla veliahd olarak tanıtmak istediklerinde "Ant olsun Allah'a eğer bu isimler sağır ve dilsiz kimselere okunursa Allah'ın izniyle şifa bulurlar" dediler22.

Bu hanedanın ehemmiyetini sadece az bir grup idrak edebiliyordu ama çoğuları da Ehli' beyt'in bu makamından hoşnut değillerdi. Bir rivayette, hadiscilerden olan "Zâide"ye neden Cabir Cu'fi'den, İbn-i Ebi Leyla'dan ve Kelbi'den hadis nakletmiyorsun? denildi. O dedi: Ben Kelbi'nin yanına gidip Kur'an okuyordum, bir gün şöyle dediğini duydum: Bir süre hastalanıp ezberlediğim her şeyi unuttum "Âl-i Muham-med'in (s.a.a.)" yanına gittim, ağzının suyundan ağzıma bırakınca unuttuğum her şeyi hatırladım. Zaide, "bunu duyunca artık ondan bir şey nakletmedim" diyor23. Zâide'nin Kelbi ile olan düşmanlığının nedeni malumdur.

Şehristani de ehl-i sünnet ve cemaattan olmasına rağmen Ehli beyt'in azametinin yüceliğine ve bizzat Kur'an ilminin Ehli beyt'in yanında olduğuna inanmaktadır24.

Rasulullah'ın sünnetinin gerçek koruyucularının Ehl-i beyt olduğu bir hakikattir. Ve bu nedenle Peygamber onlara Kur'an'ın yanında yer verip onların birbirinden ayrılmalarının imkansız olduğunu buyurdu. Bu sünneti koruma hususu, şia İmamlarının fikirsel hayatı hakkındaki tarihi araştırmalarımız boyunca titizlik gösterdiğimiz konulardan biridir. Peygamberin sünnetini Ehli beyt'in nasıl koruduğunu aydınlığa kavuşturmak için burada üç örneğe değiniyoruz:

21) Asar-ul Cahiz, s: 235, "imam Rıza'nın hayatından. naklen, s: 147, Cahiz, ehli sünnetin üçüncü asırdaki büyük yazar ve edebiyatçılarm-dandır. '

22) "Uyunu Ahbar-ır Rıza" (Merhum Saduk'un) c: 2, s: 47-145/Meka-til-ut Talibin, s: 375/Menakib-i İbn-i Şehr Aşutj, c: 2, s: 339.

23) Tarih-i Yahya b. Muin, c: 1, s: 281.

24) "Turasuna" dergisinin 12. sayısı. Doktor Azerşeb'in "Şehristani-'nin Tefsiri" hakkındaki makalesine bakınız.

Emir-ul Müminin Ali (a.s.) "din görüş ile değerlendirilecek olursa ayağın altının meshedilmesi, üstünün meshedilmesinden daha evladır; ama, ben Rasulullah'ın ayağın üstünü meshettiğini gördüm" buyurdu25. Bu tutum "görüş ve ra'y" hükümeti karşısında Rasulullah'ın (s.a.a.) sünnetini korumanın ta kendisidir.

· Ebu Musa Aş'ari şöyle diyor:

Ali (a.s.) Camel (savaşı) günü Peygamber'in namazını hatırlatan bir namaz kıldı, oysaki biz onu unutmuş veya bile bile terketmiştik26.

· İmam Seccad (a.s.) ezan söylediğinde "hayye alel felah" cümlesine geldiği zaman -ehli sünnetin terketmiş oldukları- "Hayye ala hayril amel" cümlesini söylüyor ye başkalarının bu cümleyi atmakla ezanı tahrif ettiklerini bilmeleri için "ilk ezan böyle idi" buyuruyordu27. Rasulullah'ın sünnet ve tutumuna dayalı bu gibi tavırların benzerleri Ehli beyt'in arasında pek fazladır.

Şianın, ehli beyti bu kadar sembol edinmesi, bir taraftan Peygamberin onca tekidinden ve diğer bir taraftan da Ehlibeyt'in dinin esasını korumadaki siyerinden dolayıdır. Burada, gerçekçi ve gerçeği arayan bütün ehli sünnete, ehli beyt hakkında daha çok araştırma yapmalarını ve bilhassa fezâilin gerçek anlamında ve onun fikirsel semerelerinde düşünmelerini tavsiye etmek yerinde olur bizce. Belki de inşaallah böylece hepimiz ehli beyte sarılarak hidayet yolunu bulur ve Hakk Teala'nın bize lütuf edeceği tevfik ile sırat-ı müstakimde yürürüz28.

25) İbn-i Ebi Şaybe'nin "Müsennef'i, c: 1, s: 181.

26) Adı geçen eser.

27) Aynı kaynak, c: 1, s: 215.

' 28) Burada iki kitap tanıtılabilir: Biri Muhammed Taki Rahber'in tercüme edip İslami Tebliğler Teşkilatının bastığı Dar-ut Tevhidin yayınladığı "Ehli Beyt Mektebinde", diğeri de Merhum Şehabuddin İşraki ve Ayetullah Fazıl Lenkerani'nin yazdıkları "Ehl-ül Beyt veya Parlak Simalar". Bu kitab "İslami Kültür yayım bürosu" tarafından yayınlanmıştır.

Değerli üstadım Allame Seyyit Cafer Murtaza'ya, bu mecmuaya değerli bir önsöz yazdıklarından dolayı çok teşekkür ediyor ve ehli beytin hayatı hakkındaki bu muhtasar araştırmamı ehli beyti Athar'ın yolunu izleyenlere takdim ediyorum.

Resul Caferiyan

1-İMAM ALİ(AS) 1-İMAM ALİ(AS)

İMAM ALİ(Aleyh-is Selam)

Hasan-ı Basri İmam Ali'nin (a.s.) vasfında şöyle demiş:

"Onlara yolu gösterdi ve din saptırılmışken dini ihya etti."

Emir-ul Müminin Ali b. Ebi Talib hakkinda daha çok bilgi sahibi olduğumuzu iddia ediyoruz ve belki de Hz. Ali'yi (a.s.) diğer imamlardan daha iyi tanıyoruz fakat hakikatta o hazre-tin gerçek hayatı hakkında daha az bilgimiz var, bunun asıl nedeni, o hazretin hayatının pek parlak ve çok boyutlu olduğundan genel ve değişmeyen bir derlemeyle onu göstermek çok zordur.

Ama çoklukta bir "tek" ve hakikatta bir 'tek" şeklinde olan bir çokluk olarak farklı boyutlarda onu algılayamayız ancak olabildiğince geniş çaplı ama hareketleri, huyları, sıfatları, amaçları, sözleri ve tutumlarını bir araya toplayarak ve titizlikle düşünmeliyiz. Bunu yaparsak bile o hazretin şahsiyetinin sadece bir kısmını, o da eksik olarak tanımış ve onu tanıma yolunda henüz bir sokakta kalmış olduğumuzu anlayacağız...

KISA BİR BİLGİ

Adı Ali (a.s.), babasının adı Ebu Talib (gerçi aslında Ebu Ali olmalıydı), annesi, Esed'in kızı Fatıma, doğum yeri Mekke-i Mükerreme'deki Kabe, doğum tarihi Peygamberin hicretinden takriben 24 yıl önce, eğitildiği yer Peygamber'in evi, Rasulullah'ın (s.a.a.)'in ve Hz. Hatice'nin kucağı.

29) ibn-i Ebi Şebih'in "EI-Müsennefi c: 12, s: 83.

... Çocukluk dönemini Peygamberin evinde tamamladı, çünkü babası çok nüfuslu ailesinin yaşam şartlarını yüklene-mediğinden, Peygamber onun evlatlarından birini kendi evinde büyütmesini istedi ve kendisine Hz. Ali'yi aldı. Bu, Ebu Talib'in, önceleri -öksüz bir çocuk olarak- onun hakkında yaptığı iyiliklerin karşısında, kendisinin Ebu Talib'e yaptığı bir yardım idi; aslında bu iftiharın Ali'ye (a.s.) nasip olması Allah'ın dileği idi. Bir iftihar ki, Fatıma'dan (a.s.) başka hiç bir kimse bu iftihara sahib olamadı.

ALİ'NİN (a.s.)İMAN EDİŞİ

En güvenilir, en asîl tarih ve hadis kaynaklarınca Pey-gamber'e iman eden ilk şahıs Emir-ül Müminin idi. Gerçi daha sonraları siyaset pençesi bu hususda birtakım şüpheler yaratmak istemişse de -eski ve yeni- tarih ve hadis kitapları açıkça bu konuyu belirtmiş, hiç bir şüphe ve tereddüte yer bırakmamıştır30.

Bazıları bunu kabul ederek, o koşullar altında bir çocuk olarak İmam'ı tanıtmakla böyle bir işin ehemmiyetini azaltmaya çalışıyorlardı31. Ama İmam'ın o durumdaki düşünce olgunluğunu bildiren yeterli deliller mevcuttur ve hatta İmam'ın yaşı da bu sorunu iyice aydınlatıyor.

Muhammed b. Abdullah el-İskafi, değerli "el-Mi'yaru vel-Müvazene" kitabında bu hususu ele almıştır. Özet olarak aktarıyoruz. Şöyle yazıyor:

Peygamberin (s.a.a.) Ali'yi (a.s.) İslam'a nasıl davet ettiğini gördüğümüzde o zaman kendisinin baliğ ve âkil olduğunu ve Peygamberin açısından İslamı kabul etmesinin ona farz olduğunu iyice idrak edebiliyoruz. Çünkü o, çocuk olsaydı üzerine bir hüküm farz olmazdı; özellikle ki o zaman İslam'ın başlangıcı idi, halkın kendi çocuklarını İslamı kabul etmeleri için eğitmelerini gerektiren İslam'ı bir toplum mevcut değildi. Peygamber, o dönemde İslamı bilinç ve şuurla

kabullenecek kimselere ihtiyaç duyuyordu.

30) "el-Gadir" kitabı, c: 3, s: 221 den itibaren/imamın kendisi bir çok yerlerde "Resulullah'a ilk olarak teslim olan, iman eden benim" buyurmuştur. İbn-i Ebil-Hadid'in Şerh-i Nehc-ül Belagası, c: 3, s: 258, Beyrut baskısı/veya "Resulullah'ın beraberinde ilk namaz kılan benim" - "el-İstîâb, c: 2, 458/veya "Halk İslama gelmeden yedi yıl önce ben İslama yöneldim" - er-Riyaz-un Nazire, c: 2, s: 158.

31) İbn-i Ebi Ya'li'nin "Tabakat-ul Henabjle'si, c: 1, s: 34.

Daha sonra şunları ekliyor.

Eğer biri, "o nasıl bulûğ çağına ermiş olabilirdi oysaki İs-lamda erkek çocuğu on beş yaşında baliğ olabilir" derse cevaben şöyle denilebilir: İslamda bulûğ çağına ermenin en son haddi on beş yaşıdır, çünkü bu yaş da aklı en az olan erkekler bile baliğ olurlar. Bu son merhalenin ilk ve orta merhalesinin de bulunduğu malumdur.

O halde on beş yaşından önce de birinin bulûğ çağına ermesi kabul edilebilir. O hazret İslamı kabul ettiğinde on üç yaşında idi ve bu dönem de baliğ olmanın ilk merhalesidir.

İskafi sözünün devamında ehl-i sünnetin, «Ali (a.s.) Peygamberin namazını görünce bu amel hakkında peygamberden sordu. Peygamber (s.a.a.) "Ya Ali! Bu, Allah'ın dinidir" buyurdu ve daha sonra bunu kabul etmesini Ali'den istedi. Ali b. Ebi Talib (a.s.) "Bunun hakkında bir gece düşünmeme müsaade et" dedi» rivayetini ekleyerek, "böyle bir cevap.bir çocuktan beklenmez" söylüyor32.

İmam'ın kaç yaşında iman ettiği hususunda, yedi yaşından onaltı yaşına kadar muhtelif görüşler var, yukarıdaki ibarette İbn-i İskafi on üç yaşını kabullenmektedir33.

İmamın yaşının azaltılıp çoğaltılması bunun ayrıntılı olarak bilinmemesinden kaynaklanabilir ancak bunun yanı sıra başka bir takım özel amaçların da mevcut olduğu dikkati çekmektedir. Meselâ, onun İslamı kabul etmesini değersiz göstermek için onu baliğ olmayan bir çocuk olarak tanıtmaları veya onun cahiliyet dönemi hakkında hiç bir ahdi olmadığı

32) "el-Mi'yaru vel-Müvazene" s: 67 den itibaren, Beyrut basımı,

Mahmudi'nin tahkiki.

33) "el-İmam Ali b. Ebi Talib" Tarih-i Dimeskten çeviri, c: 1, s: 41

ila 46.

(hatta onun on üç yaşında olduğunu kabul etsek bile yine durum değişmiyor) neticesini almaları için onu bir çocuk olarak tanıtmaları gibi; aynen yaşını çok göstermede de bunun aksi söylenebilir.

Eğer "evset-ul umuru" (her işte orta yolu) seçmeyi kabul edersek dolayısıyla İskafi'nin sözünü yani, Ali b. Ebi Talibin (a.s.) on üç yaşı civarında olduğunu kabullenmeliyiz, bilhassa "inzar vak'asında"34 yakınlarına yemek vermeği istediğinde yemek hazırlama görevini Ali'ye (a.s.) verdi ve bisetten üç yıl geçtikten sonraki bu vak'ada kesinlikle Ali (a.s.) bu görev kendisinden beklenilecek bir yaş da olmalıydı.

ALİ (a.s.) PEYGAMBERİN (s.a.a.)YANINDA

İmamın hayatı bir kaç zaman dilimine bölünebilir. Birinci bölüm: İmamın, Rasulullah'ın (s.a.v.) kendi denetimi altında eğitilmesinden, başlayıp Aziz Peygamberin ölümüne dek devam ediyor.

Bu zaman diliminde Ali'nin (a.s.) Peygamberle (s.a.a.) omuz omuza olmadığı bir zaman çok az, bulunabilir, Ali'nin (a.s.) olmadığı bir sahne çok az gerçekleşebilir.

Daha sonraları Peygamber Ekrem (s.a.a.)'in kendisi ile Ali (a.s.) arasında meydana getirdiği kardeşlik bağından gerçekçi bir yorum göstermek istersek, kardeşliği, bu iki şahısın aynen iki kardeş gibi yaşamın bütün aşamalarında sürekli beraber ve yan yana oluşlarının bir örneği, alameti olarak kabul etmeliyiz.

İmam bu beraberliği birçok cümlelerde ve güzel teşbihler kalıbında açıklayarak bu beraberliğin eserleri olan, Rasulullah'ın (s.a.a.) ilim ve amelinin Ali'ye (a.s.) aktarılmasını ve Rasulullah (s.a.a.)'in kemalatının imamda tecelli etmesini Şöyle anlatıyor:

"Ben, annesini takib eden bir deve yavrusu-gibi Pey-gamber'i izliyordum"35.

34) Peygamberin, davetini duyurmak için yakın akrabaların» davet etmesi "İnzar Vak'asıyla" meşhurdur, aynı zamanda bu tabir "yakınlarını uyar, korkut" ayetine de işarettir.

35) Nehc-ül Belağa - Hutbe: 190, Tesnif-i Nehc-ul Belağa, s: 355.

Bunların arasında olan böyle derin ve sağlam bağlılığın neticesini İmamın kendisi şöyle izah ediyor:

"Allah'ın ve Resul'ünün karşısında bir lahza bile muhalefet etmedim (tereddüte düşmedim)"36.

Bu yakınlık, İmam'ın, Rasulullah'ın (s.a.a.) uçsuz bucaksız ilim ve bilim denizinden

yeterince faydalanması için bir fırsat idi. Kendisi şöyle buyuruyor:

"Karşılaştığım her meçhul konu hakkında Peygamberden sorup cevabını ezberledim."37

Peygamber (s.a.a.) ilmin şehri Ali (a.s.) de onun kapısı olması doğaldır. Çünkü Ali (a.s.) böyle bir ilim deryasıyla daima doğrudan doğruya bağlantısı olan tek şahıs idi.

Ve bu bağlılığı daha da sağlamlaştırmak için Peygamber (s.a.a.) onu kendine kardeş .edindi ve bu eşitlik ve kardeşliği şöyle dile getirdi "Ali bendendir". Cebrail de "ben de siz iki-nizdenim" dedi38. Böyle bir bağlılığı gören halk, kendileri ile Peygamber (s.a.a.) arasında Ali'yi (a.s.) vasıta kılıp kendi sorularını onun aracılığıyla Peygamberden (s.a.a.) soruyorlardı39.

Ebu Said-i Hudri bu bağlılığı şöyle vasfediyor:

"Peygamberle (s.a.v.) görüşmek için Ali'nin (a.s.) özel bir vakti var idi ve ondan başka hiç bir kimse bu makama sahip değildi"40.

Ali (a.s.)'den "neden diğer sahabeden daha çok peygamberden hadis naklediyorsun?" sorulduğunda, şöyle cevap veriyordu:

"Çünkü ondan soru sorduğumda cevabımı veriyordu ve suskun durduğunda ise kendisi söze başlıyordu."41

36) Hutbe: 195, Tesnif-i Nehcül Belağa, s: 357.

37) Nehc-ül Belağa, Hutbe: 208.

38) Hayat-us Sahabe, c: 1. s: 559.

39). et-Teratib-ul İdariyye, c: 1, s: 58-59.

40) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 98, Mahmudinin tahkiki/Müsennef-i Ab-durrazzak, c: 10, s: 141.

41) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 98.

Peygamberle olan böyle bir bağlılığını ve bu bağlılığın imamın ilminde yarattığı besbelli etkileri vurgulayan delillerden biri de imamın, Kur'an ayetlerinin iniş sebeplerini ve onların tefsirini inceden inceye bilmesidir.

"And olsun Allah'a inen her ayetin kimin hakkında ve nerede indiğini biliyorum."42

Peygamber (s.a.a.) tebliğe ve risaletini duyurmaya meşgul olduğu süre boyunca,

imam, ona fedakâr bir yaver ve yardımcı olmaya çalışıyordu. Peygambere, açıkça inzar (uyarı) emri verildiğinde ve o da yakınlarını İslama davet etmek istediğinde, Ali (a.s.) peygamberin sağ kolu olarak bu toplantıyı düzenledi ve kendisi de o topluluğun içinde vefa-darlığını yeniden sağlamlaştırdı.

Ebuzer gibi şahıslar Mekke'de şaşkın şaşkın peygamberin evini ararlarken, Ali (a.s.) şecaatli, cesaretli bir genç olarak bütün korunma yöntemlerini titizlikle riayet ederek onları gizlice Resul Ekrem'in (s.a.a.) bulunduğu yere götürüyordu.

Peygamber, ekonomik ambargoya ve Kureyş ile aile bağlarının kesilmesine mübtela olup Ebi Talib deresinde kuşatılmışken, peygamber ve beraberindekilerinin yiyeceklerini temin etmek için binlerce zahmete katlanıp zor ve çetin yolları kaleden kimselerden biri de Ali (a.s.) idi43.

Peygamber, kendi görevi olan ilahi daveti duyurmak için Taife ve Mekke'nin etrafındaki diğer bölgelere gittiğinde, peygamber tek kalmasın ve muhtemel zorluklar ve sıkıntılarda yardım etsin diye onun yanında giden de Ali idi.

Müşrikler, Peygamberin tebliği baskısında kalıp Resulullah (s.a.a.) davetine devam ettiği taktirde kendi güçlerini kaybedeceklerini anlayınca Peygamberi öldürmek için bir komplo düzenlediler. Resulullah'ın (s.a.a.) fedakâr dostu Ali (a.s.), Peygamber ile birlikte bu komploya karşı koymak için fedakârlık gerektiren bir plan hazırladılar. Ali (a.s.) Peygambere o kadar aşık idi ki Resulullah'ı (s.a.a.) tehlikeden kurtarmak

42) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 99.

43) el-Mi'yaru vel-Müvazene, s: 88.

için kendini tehlikeye atmayı canı gönülden kabullendi. Peygamber Medine'ye hicret ettiği zaman, halkın Peygambere en yakını Ali (a.s.) olduğundan emanetleri sahiplerine teslim etmek vazifesine ilaveten müşriklerin tehdidine maruz kalan peygamberin ailesini de bir kaç gün sonra alıp Medinet-ün Nebi'ye doğru yola düştü. Peygamber ise kardeşi Ali (a.s.)'la birlikte Medine'ye girmek için Ali (a.s.) gelinceye kadar Yes-rib'in yakınında onu bekledi.

Bu bağlılık, Ali (a.s.)'nın Rasulullah'ın (s.a.a.) kızı Fatıma Zehra (a.s.) ile evlenmesiyle daha da kök saldı. Bu mübarek evliliğin semeresi de, Peygamberin bütün vücuduyla sevdiği ve onlara "kendi evladım" diye hitap ettiği kimseler oldu44. Bunun nedeni sırf Fatıma (a.s.) değil, Ali'nin (a.s.) de katkısı vardı. Çünkü Peygamber kendisini ve Ali'yi (a.s.) bir ağaçtan ve başkalarını ise diğer, farklı ağaçlardan biliyordu.

Aişe'den "Rasulullah (s.a.a.)'ın yanında halkın en sevilenleri kim idi?" diye sorulunca şöyle dedi:

"Erkeklerden Aliye kadınlardan ise Fatıma'ydı."45

Ali (â.s.)'ın evi Peygamber'in (s.a.a.) evine öyle yakın idi ki Abdullah b. Ömer, bunu, Ali (a.s.)'ın Peygamber (s.a.a.) ile çok çok yakın bağlılığına bir şahit olarak telakki ediyordu46. Zeyd b. Sabit, Ali (a.s.) ile olan onca muhalefetine rağmen bu bağlılığı kabul ediyordu47.

İmam'ın Sadr-ı İslam'daki savaşlara katılması hakkında . yeterince söz söylenmiştir. Bedir, Uhud, Hendek ve daha sonraları gerçekleşen Huneyn savaşı, İmamın fedakârlık, şehamet, (akıl ve zekâ ile birlikte olan cesaret) ve candan geçmişliği ile dolu sahnelerdir. Bedir savaşında müşriklerin ölülerinden yarısını o öldürdü. Uhud savaşında çoğu müslü-manlar meydandan kaçmalarına rağmen Ali (a.s.) başka bir-

44) Beni Ümeyye ve Beni Abbas sonraları bunu inkâr ettiler... el-Hayat-us Siyasiyye lil-lmam-il Hasan (a.s.) bakınız.

45) Tarih-i Gürcan, s: 218/Rabi'ul Ebrar, c: 1, s: 821.

46) Ensab-ul Eşraf, c: 2, s: 180-181.

4?) Müsennef-i Abdurrazzak, c: 10, s: 141/Futuh-u İbn-i A'sem, c: 2,

s: 165.

kaç kişi ile Rasulullah'ın (s.a.a.) yanında kalıp onu ve İslamı korudular. Hendek savaşında Amr b. Abdivud'u öldürmekle cinlerin ve insanların ibadetinin sevabı kadar kendi sevabına artırdı ve çoğu savaşlarda İslam ordusunun bayraktan Ali (a.s.) idi"8

Ali (a.s.)'ın Peygamberin yanındaki yaşantısı hakkında bilgisi olan biri, onun İslam'ı yaşatmak ve yaymak uğrunda nice zahmetlere katlandığını iyice anlayabilir. Evet, İslamı ve Peygamberi korumak için halkın arasında en çok çaba sarfe-den sadece Ali, babası Ebu Talib ve kardeşi Cafer idi49.

Savaşlarda Ali (a.s.)'ın gösterdiği yiğitlik o derecede idi ki bazı araplar "Ali (a.s.)'ın aralarında bulunduğu bir grup bize saldırdığında biz birbirimize vasiyetimizi ediyorduk" diyorlardı50.

Ahmet b. Hanbel Ali (a.s.)'ı vasfetmek istediğinde şöyle diyordu:

"Ali (a.s.)'dan başka hiçbir sahabe sahih senet ve yollarla Peygamber'den (s.a.a.) fazilet nakletmemiştir"51

Aynı şekil dört Ehl-i sünnet mezheplerinden birinin imam ve önderi olan ve ehli

sünnetin yanında değer verilecek bir ilmî şahsiyete sahip bulunan Ahmet b. Hanbel'in yanında Ali (a.s.) ile diğer halifeler arasında mukayese edildiğinde şöyle diyordu:

"Ebu Taiib'in oğlu ile kimse kıyaslanmaya layık değildir52.

Hanbelilerin imamı tarafından tefsir edilen İmam Ali (a.s.)'m faziletlerinden birini nakletmek yerinde olur. Muhammet b. Mansur et-Tûsi şöyle diyor:

49) ibn-i Ebil-Hadid'in Şerh-i Nehc-ul Belağası, c: 7, s: 174.

48) Hayat-us Sahabe, c: 2, s: 514-515/Ensab-ul Eşraf, c: 2, s: 91-94.

50) Rabi'ul-Ebrar, c: 3, s: 319.

51) Menakib-i Ahmet b. Hanbel, l-ibn-il cüzi, s: 160-163/ibn-i Ebi Ya'li'nin "Tabakat-ul Hanabile"si, c: 1, s: 319.

52) ibn-i Cüzi'nin telif ettiği, Menakib-i Ahmet b. Hambel, s: 160-163.

Ahmet b. Habel'in yanında idik; bu anda biri ondan sordu: "Ali (a.s.)'ın söylediği rivayet edilen "ben cennetle cehennemi bölenim" hadisi hakkındaki görüşünüz nedir?

Ahmet "Neden inkâr ediyorsunuz? Peygamber'in (s.a.a.) Ali(a.s.) hakkında "Müminden başka biri seni sevmez, münafıktan başkası da sana düşmanlık beslemez" buyurduğu hadisi kendimiz de rivayet etmemiş miyiz?" dedi. Dedik: "Evet". Dedi: "Müminin yeri neredir?" Dedik: "Cennet". Dedi: "Münafık nasıl?" Dedik: "Cehemmen": Dedi: O halde Ali (a.s.) (cennet ile) cehennemi bölendir53.

Daha sonraları Beni Ümeyye bu faziletleri nakletmeyi yasakladı ve sadece çok az kimseler bunu nakletmeye cüret edebiliyordu. Emevi hükümdarlarından olan "Ömer b. Abdul Aziz'in babası Abdul Aziz oğluna eğer bu eşek millet bizim Ali'nin hakkında bildiklerimizi bilselerdi, onlardan iki kişi bile bize uymazlardı" diyordu54.

İMAMIN SİYASİ METODU:

Emir-ul Müminin'in (a.s.) Rasulullah ile olan rabıtalarını 've İslamın ilk günlerinden itibaren Peygamber'in ölümüne kadar İslam için gösterdiği özveri ve fedakârlıktaki büyük rolünü nazara alınca bu hazretin Rasulullah (s.a.a.)'m hayatı döneminin etkili ve şahsiyetli kimselerden biri olduğu iyice anlaşılacaktır.

Bu özel mevkiye rağmen başkaları -bu gibi bir makama sahip olmadıkları halde kendi yerinde açıklanmış olan bazı nedenlerden dolayı- İmamı baskı altında tutup bir takım özel siyasi yöntemleri uygulayarak kudreti ellerine alabildiler. Bu

doğrultuda onların en önemli eylemlerinden biri Ali (a.s.)'ın genç İslam toplumundaki seçkin ve tartışma kabul etmeyen makamını yok etmek idi. Bu nedenle ellerinde bulunan imkanları dikkate alarak Ali (a.s.)'m şahsiyetini zayıflamaya koyulup o hazret münzevi

53) ibn-i Ebi Ya'li'nin "Tabakat-ul Hanabile"si, c: 1, s: 320, "seni ancak mümin sever" hadisi Emir-ul Müminin Ali'nin (a.s.) faziletini bildiren mütevatir hadislerdendir. Rabi'u-l Ebrar, c: 1, s: 488, bakınız.

54) Zmahşerinin Rabi'u-l Ebrar ı, c: 1, s:. 499.

ettiler. Bu konuya gerek İmam'ın kendisi ve gerekse başkalar) açıkça ve güzel bir şekilde değinmişlerdir55. İmam hakkının elden çıktığını görünce önce itirazda bulundu ama Ceziret-ül Arabın (Arap Yarımadasının) köşe bucağından İslam'ın aleyhine bir takım muhalefetler yükseldiğinde, İmam İslamı korumak için kendi muhalefetinden el çektiyse de sonraları hilafetin sadece kendi hakkı olduğu hakikatını defalarca dile getiriyordu56.

İmam, halifeler tarafından istişareye muhatap olduğu veya hukukî meseleler hakkında kendisine başvurulduğunda fırsatlardan yararlanarak gerekli gördüğü yerlerde onlara yol gösteriyordu ama aynı zamanda yardımlaşmaya davet edildiği bazı hususlarda, kendi görüşünce doğru olmadığı zamanlar yardımlaşmaktan sakınıyordu ve bu nedenle de onların yerme ve itham seline maruz kalıyordu57. İşte bu yüzden üçüncü halifeyle olan ilişkisi daha da gerginleşti ve bunun nedeni ise halifenin bir çok fetvaları hakkında İmam'ın muhalif görüşler öne sürmesiydi58.

Hz. ALİ (a.s.)'IN HİLAFETİ:

Zamanın akışıyla meydana gelen karmaşık sorunlar, zorluklar ve olaylara uygun olarak, halife ve onun ilmî ve siyasî yardımcıları onları çözümlemekten âciz kalıyor defalarca ve defalarca o hazrete muhtaç olup el açıyorlardı ve bu da, onun İslam toplumundaki ilmî makamına herkesin nazarını çekmeye ve halkın sadece onu İslamın kurtarıcısı ilim ve esrarının hazinesi olarak tanımalarına neden oluyordu.

Siyasi açıdan ise, uygulanan siyasetleri İslam maslahatlarına aykırı olarak teşhis eden toplumun bir grup şuurlu şahısları o hazreti hilafete aday olarak nazara aldılar. Bunların yanı sıra ortamı münasip gören şiiler de İmam'ın gerçek yüzünü tanıtma ve onu başa geçirme doğrultusundaki siyasi faaliyetlerine daha da hız

55) Şerh-u Nehc-ul Belağa (Ibn-i Ebi-l Hadid) c: 9, s: 28-29, c: 20, s: 299/el-Camel (Şeyh Müfid), s: 92.

56) el-Ğarat, c: 1,s:307.

57) Eğani (Eb-ul Fytuh İsfahanî) c: 1, s: 289/el-izah (ibn-i Saran), s: 90, Beyrut

basımı.

58) Müsned (Ahmed b. Hambel) s: 100, c: 1.

kazandırıyorlardı. Ve diğer halk tabakaları da bir takım nedenlerden dolayı bu otorite sistemini dini ve siyasi açıdan kendi amaç ve gayeleriyle çelişkin gördüklerinden üçüncü halifeden yüz çevirip Emir-ül Müminin (a.s.)'e meyillerime, biat ve fedakarlık gösterdiler.

Bu etkenler mecmuası Osman'dan sonra halkın, Hz. Ali (a.s.)'ı "hilafet kürsüsüne oturtmak" için onun evine akın etmelerine neden oldu. Önceleri halifeler hilafete geçtikten sonra halk onlara biat ediyorlardı ama bu defa öncelerin aksine halk ilk etapta İmam'a biat ettiler ve bundan sonra İmam resmi halife olarak yetkiyi ele aldı.

HÜKÜMETİ BOYUNCA İMAMIN TEMEL SİYASETLERİ

Emir-ül Müminin'in (a.s.) beş yıllık hükümetinin en önemli semerelerinden biri, dinî kurallar üzerine kurulan ve köklü insanî değerlerle şekillenen İslamî siyasetler gereğince devleti yönetmeğe ve önemli toplumsal sorunları onlara göre tanzim etmeye detaylı bir şekilde çalışması ve bir zerre dahi bunlardan dönmeye hazır olmamasıdır. Biz burada bu siyasetlerden bazılarını örnek olarak kısaca konu edineceğiz:

A) İslam'i Hakimiyeti İslah Etmek Müşriklerle Savaşmaktan Daha önemlidir

İmamın hükümeti dönemindeki bütün çalışmalarının kalıbını oluşturan bu siyasetlerden biri, İmam'ın, müslümanlar arasındaki siyasi fesatları İslah etmeye, fethetmelerden ve toprak almalardan daha çok öncelik tanıması idi.

Ve bu siyaset doğrultusunda İslam hükümetinin şimdilik sahip olduğu coğrafya sınırlarında baki kalmasında İsrar ediyor, hükümet içinde siyasi fesadın hakim olmamasını ve dinî ve siyasî liyakatlerinde hiç bir şüphe ve tereddüt edilmeyen kimselerin halka hükümet etmesini tercih ediyor.

Bu nedenledir ki bazıları kendisine "Muaviye ve Muaviye gibilerinden vazgeç ve onlarla uzlaşması" önerisinde bulundukları zaman İmam şöyle buyuruyor:

"Ben bu iki yoldan birine mecburum: Ya bu kavimle (Ka-sitin:) savaşmalıyım veyahut da Muhammed'in (s.a.v.) risale-tini inkâr etmeliyim."99

Yine buyuruyor:

"Allah, sapıkları güç ve yardımcı edindiğim bir durumda asla beni görmesin"60.

Ve bu nedenledir ki kendi imameti boyunca, fethetmeleri bırakıp kendi siyasetlerini uygulamaya çalıştı. Ve Nakisin (ahdinden dönenler) gibi kimseler muhalefete kalkışınca da Irak'a hicret etti ve Küfelilerden61 yardım alarak onlarla savaşmaya koyuldu ve başlatılan savaşta ahdinden dönenlerin önderleri öldürülünce deve üzerindeki komutan da savaştan geriledi ve böylece bu kargaşalık da yatıştırıldı. İmam, dahildeki fesatçı unsurlarla savaşmayı kendine vazife biliyor ve defalarca şöyle buyuruyordu:

"Ahitlerinden dönenlerle (Talha ve Zübeyr gibileriyle), zalimlerle (Muaviye ve Amr b. As gibileriyle) ve dinden çıkanlarla (Havaric gibileriyle) savaşmakla görevliyim."62

İmam, Muaviye'yi ve hatta kendi zamanında bir saat bile Şam valisi olmasını kabul etmedi. Muaviye'yi İslam için büyük bir tehlike görüyor ve onu yok etmek için bütün himmet ve çabasını gösterdi ve bu doğrultuda bir yere kadar büyük başarılar da elde etti. Ama Irak halkı taviz verdiklerinden ve Muaviye'nin aldatıcı şiarlarına kandıklarından dolayı Muaviye'yi yok edecek kadar ilerleyemedi.

Dolayısıyla Küfe ordusunun savaş moral ve yeteneğini sıfıra indiren böyle bir fikir-sel za'fın mahsûlü, İmam'ın şahadetinden sonra Muaviye'nin Irak'a hakim olması-oldu. Ama İmam'ın "Kasitîn" ve zalimîn ile savaşındaki sünnet, bütün Müslümanlar tarafından dinî bir ilke olarak makbul görülüp tuğyan ve isyan edenlerle savaşmak hususunda şer'i hükümlerin temeli, kökeni sayıldı.

59) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 236, Mahmudinin Tahkiki/el-Miyaru vel-Müvazene, s: 136-54/El-Futuh, c: 2, s: 266, bakınız.

60) Vak'at-us Siffin, s: 52/Taberi, c: 3, s: 46Q.

61) Futuh, c: 2, s: 268.

62) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 138.

El-Marikîrf3 ile savaş olayında da İmam, Kur'an ayetlerinin yanlış tevillerine aldanıp İslam toplumunu fesada çeken bir grubu görünce onların cemaatini dağıtmak için nizamî girişim ve kabiliyetlerini bozguna uğrattıysa da sonraları Beni Ümeyye'nin yanlış ve zalimane hakimiyetinden dolayı Haricilerin yozlaştırı cı düşünceleri yeniden yayılıp siyasi çalışma Planları genişletildi. Ancak Ali (a.s.)'nin mukabilinde kendilerini gösteremeyip bastırıldı, bozguna uğratıldılar.

İmâm bu cihad ve çabalarını, dinî yozlaşmaya duçar olup (bilerek veya bilmeden) münafık şeklinde şeytanın tu zağına düşen bir grup Müslümanlar karşısında gerçekleştiriyordu. Kendisi bu hususta şöyle buyuruyor:

"... Biz bugün sapıklıklara, hatalara, bâtıl şüphe ve tevillere düşen din

kardeşlerimizle savaş halindeyiz."64

Ama, hükümeti gasbetmek amacıyla fırsat arayan Müslümanlar arasındaki müfsit unsurları İslah etmek için böyle bir ; savaşı kendine ebedi bir vazife olarak telakki edip şöyle buyuruyor:

"Allah'a kavuşuncaya kadar, Islama saygısızlık eden kimselerle savaşmak inancındayım. Dostlarımın çokluğu benim izzetimi artırmayacağı gibi etrafımdan dağılmaları da beni korkuya düşürmeyecek."65

Muhaliflerle uzlaşmak mümkün olsaydı ve onlar imamın tavsiyelerini nazara alarak teslim olsalardı tabiatıyla imam onlarla savaşmaya teşebbüs etmezdi ama onların çıkardığı koşullar karşısında, İmam, savaşmaktan başka bir çare yolu bulamadı. Nasıl ki bunu, Tarık b. Şahab hazretin kendisinden nakletmiş:

"Ant olsun Allah'a savaşmaktan başka çare bulamadım."66 .

63) "Dinden çıkan kimseler".

64) Tasnif-i Nehc-ül Belağa, Hutbe: 120, s: 501.

65) Tasnif-i Nehc-ül Belağa, Hutbe: 275, s: 388,

66) et-Tarih-ul Kebir (Buhari), c: 2, s: 67.

B)Yanlışlıklan Düzeltmede İslamî ve Ahlaki Yöntemlerden Yararlanma:

İmamın köklü siyasetlerinden başka biri de, bu doğrultuda gayri islami metotlardan yararlanmamasıdır. İleri gelenlerin muhalefet etme tehlikesinden güvencede olmak ve onlardan da destek almak için defalarca onlara ikram etmesi için o hazrete öneride bulunuldu ama imam böyle bir yöntemi kabullenmekten sakındı67.

Eğer böyle yapmak isteseydi, Muaviye ile uzlaşması da yerinde olurdu ancak hazret kendi hakimiyetinde defalarca şu cümleyi önemli bir ilke olarak dile getiriyordu:

"Beni zulüm ederek basarı elde etmeye mi sürüklemek istiyorsunuz"68.

Ali (a.s.)'ın genel tutumu, kendi siyasetlerini halka açıklamaya çalışmasıydı. Bu yüzden hilafeti boyunca uzun uzasıya hutbelerde ilmi siyasetinin ana hatlarını halka anlatıyordu.

İmam, halkı şuurla ve özgürce hareketlendirmeye çalışıyordu, bir şeye karşı muhalefet ettiklerinde ise onları aydınlatıyordu; ama. kabul etmedikleri taktirde, kendi isteklerini onlara yüklemiyor ve şöyle buyuruyordu:

"Hoşlanmadığınız bir şeyi size yüklemek bana yakışmaz"66.

Başka bir yerde de çeşitli İslami metotlarla halkı islah etmek isteyip ancak İslah olmadıklarını görünce şöyle buyuruyor:

"Sizi islah edebilecek tek şey kılıçtır ama ben sizi İslah etmek için kendimi fesada müptela etmem."70

İmam böyle bir kurala uyuyordu ve bu yüzden halkı İslah etmek ile bir önder olarak kendini mahvetmek gibi iki yol ayrımında kaldığında halkı islah etmek için zorbalık üslûplarından yararlanmamakla liyakatini korumaya karar verdi.

67) el-Ğarat, c: 1,s:45.

68) el-Ğarat, c: 1, s: 675/Nehc-us Sebağa, c: 12, s: 196.

69) Nehc-ül Balağa, Hutbe: 208.

70) İrşad, s: 134, islamiye baskısı.

O, hile ve desiseden yararlanmakla kendi siyasetini yürürlüğe sokmayı ve böylece halk arasındaki yerini sağlama almayı asla istemiyordu.

Fahri şöyle yazıyor:

"Ali (a.s.)'ın tutumunda hile ve desiseye rastlanmıyordu." Ancak Muaviye böyle değildi ve bu yüzden imam siyasi görüş zayıflığıyla suçlanırken, Muaviye etkili görüş sahibi olarak tanıtıldı. İmam bu hususda şöyle buyurdu:

"Muaviye benden daha zeki değil; ancak o hiyanet ve fitne ehlidir. Eğer hiyanetin çirkinliği (münkerliği) olmasaydı kimse benden daha zeki olamazdı."71

İbn-i Abbas da buna dayanarak şunu söylüyordu: "

Ali (a.s.) ile kıyaslanacak hiç bir önder görmedim"72

C) İslami Korumak - Bütün Faaliyetlerin Mihveri (Çarkı):

İmamın temel siyasetlerinden biri de, İslam'ı korumak için yapmak istediği her işin sadece İslam'ın korunması için bir mukaddeme olmasını dikkate almasıdır. Peygamberden sonra Sakife olayı çıkınca, İmam kendi hakkının nasıl yok edildiğini sadece seyrediyordu. Fakat Arap .Yarımadası halkının yeni filizlenen imanı sarsılmasın ve aziz İslama darbe inmesin diye susuyordu. Kendisi Muhammet b. Ebu Bekir'e gönderdiği mektupta şöyle yazıyor:

"İslam ve müslümanlara yardım etmediğim taktirde İslam'a inecek olan darbenin,

birkaç günden fazla olmayan size hükümet etmeği kaybetmenin musibetinden daha ağır bir musibet olacağından korktum."73

71) Tasnif-i Nehc-ül Belağa, Hutbe: 198, s: 379/el-Miyar vel-Müva-zene, s: 166/el-Ğarat, c: 1, s: 296.

72) Uyun-ul Ahbar, c: 1, s: 110.

73) el-Ğarat, c: 1, s: 307/Bakınız: Ensab-ul Eşraf, ç: 1, s: 281, Mah-mudinin tahkiki/Nehc-ül Belağa, 62. Mektup.

Bu da imamın, hilafetin sadece kendi hakkı olduğunu ortaya koymaktan asla çekinmediği bir halde idi74. Durmadan kendi ve Rasulullah'ın (s.a.a.) ehli beytinin faziletlerini saymakla kendilerinin başkalarından daha evla olduklarını hatırla-tıyordu. Bu hususda Nehc-ül Belağa'daki mevcut cümleler yeterince bu konuyu aydınlatıyor.

Buna ilaveten imam, farklı yol ve yöntemlerden girerek kendi ilahi imametinin temellerini sağlamlaştırmaya da çalışıyordu75.

Emir-ül Müminin (a.s.)'ın Hükümetinde Siyasetin Yazgısı

Emir-ul Müminin'in (a.s.) hükümeti boyunca, halkın kendisine adet ve onun doğrultusunda hareket ettiği şey ile sahih ve salim önderlik sistemi arasında köklü bir tezat mevcut idi. İmam, bir taraftan toplumu dini ölçüler doğrultusunda İslah-etmek ve halkın toplumsal bağlılıklarındaki dini kuralların ehemmiyetini sağlamlaştırmak istiyordu ve dolayısıyla bu gibi bir eylemi gerçekleştirmek için de kendine özgü İslamî ve ahlâkî metodunu uyguluyor ve söylendiği üzere din sınırından hariç bir şeye el atmıyordu, işte bundan dolayı hedeflerine .

varmak için amelen özel bir yöntem uygulaması gerekiyordu. Başka bir taraftan da, halk, uzun yıllardan beri diğer bazı ölçütleri sembol edinmişlerdi; bu ölçütler, refaha düşkün ve cahiliyet döneminin değerlerini diriltmeye yönelik bir toplum kalıbında şekillenmişti. Böyle bir sembolize iki-şeyden kaynaklanabilir:

1-Sürekli fetihler ve bolca ganimetler.

2- Halkın asîl dinî terbiye edilmesine hakimlerin önem vermemeleri.

Netice olarak halk bir şeyi istiyordu, imam ise başka bir şeyi. Tezat da burada idi. Bu nedenle onlar kılıçtan başka bir şeyle İslah edilemezlerdi ve Ali (a.s.) de

74) Bakınız: Tasnif-i Nehc-ül Belağa, s: 419 ila 422-426-427/Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 177.

75) Bakınız: Kırkıncı hicri yılına kadar Siyasi İslam Tarihi, s: 430 ila 435.

kılıca sarılmadan onları İslama hidayet edemezdi. Böyle bir siyasetin sonu nereye varabilirdi? İmam hatta onları aydınlatarak yol göstermeye, akıllarını başlarına getirmeye ve dine davet etmeye çalıştı ve takvanın esaslarını açıklamakla onları uzaklaştıkları mukaddes ülküye kılavuzluk etmek için çaba sarfetti, ama iç savaşların çıkmasıyla git gide halk baskıda tutuluyordu.

Bu baskılar o günün refaha düşkün toplumunun ruhsal niteliklerine uygun olmamakla kalmayıp tezatta bile idi. Çünkü o savaşlar ganimet getiriyordu, bu savaşların ise halka hiçbir yararı dokunmuyordu. Bir süre geçtikten sonra dinin uygulanmasına zahiren özen gösteren çoğu kimseler bile sözlerini tutmadılar ve bu yüzden dönüp muhalefet ettiler; imama ve yoluna gerçek bilgisi olan kimseler hariç Ali (a.s.)'ı yalnız bıraktılar.

Böyle bir günün geleceğini Emir-ul Müminin (a.s.)'ın kendisi de açıklamada bulunmuştu ve bundan dolayı önce böyle bir halka hüküm sürmek yükünü yüklenmek istemiyordu. Çünkü kendi planlarını uygulamak için bu halkı sebatlı ve dayanıklı görmüyordu.

"Beni bırakıp başka birini arayın. İleride, kalp ve akıllarının kendileri karşısında dayanamayacağı, sabit kalamayacağı bir takım muhtelif boyut ye çehrelere sahip olan bir durumla karşılaşacağız.'76

İmam bu cümleyi işin başında buyurmuştu; sonunda da önceki görüşünü tekid eden başka bir cümle dedi ama bu defa imamın görüşü bir tecrübe olmuş idi:

"Bilin ki sizi yapılmasından sakındırdığım şey şimdi gerçekleşmiştir. Bu fitne bir ateş gibidir; alevleri çoğaldıkça eteği daha da genişliyor. Ben de korunması mümkün oluncaya kadar bunu korumaya çalışacağım."77

Nitekim daima halkın mazlum ve hakimin zalim olageldiği insan topluluklarında hüküm süren sünnetin aksine bu

76) Nehc-ul Belağa (Süph-is Salih), s: 136.

77) Futuh (ibn-i A'sam), c: 2, s: 272.

defa hakim mazlum, halk ise zalim olmuşlardı. Halk onun emirliğini kabul edeceği yerde halk ona emir olmuş idi ve böyle bir hükümeti ne gibi bir yazgının beklediği malum idi.

"Geçmiş ümmetler arasında halkın hakimlerin zulmünden korkmaları adet idi ama bu gün ben kendi halkımın bana yapacağı zulümden korkmadayım."78

İtaattan itaat etmemeye dönüş sünneti üç iç savaş boyunca daha da şiddetlendi.

İşin başlangıcında halk biat etmek için onun evine öyle akın yaptılar ki neredeyse çocukları halkın ayağı altında ezileceklerdi ve nihayet halkın ısrarı ve üstelemesi sonucunda hilafeti kabul etti ve kabullenmesinin nedenini şöyle tevzih etti:

"Tedirgin olmamın asıl nedeni, bu ümmete hüküm sürecek olan kimselerin sefahatlı ve günahkâr kimselerin olması, Allah'ın malını kendi aralarında paylaşmaları, Allah'ın kullarını kendilerine köle edinmeleri, salih kullar karşısında durmaları ve fasık kimselerle birleşmeleri idi."79

Ama ilk biat edenler işin hemen başlangıcında ve herkesten önce muhalefetlerini duyurdular. Bunların tedricen sonraki muhaliflerden olmaları tabii idi. Camef savaşında emrine uydular, gerçi Ebu Musa Eş'ari Kûfe'de isyan edip halkı kıyam etmemeye davet etti, bu sırada başka kimseler de kıyam etmeyenlerin safına katılıp kendi sanılarınca kendi dinlerini korumuş ve dolayısıyla da bâtıla yardım etmemiş oldular. Ama imam detaylı bir şekilde onları şöyle vasfetti:

"(Gerçi) bâtıla yardım etmediler ama hakkı azamet tahtından aşağı indirdiler."80

Siffin'de önce kendi yollarına inançlı oldukları halde savaşın baskısı yavaş yavaş inançlarını zayıflatıp önceki sözlerini ayak altına almalarına neden oldu. Öyle ki Muaviye'nin sözünü Ali (a.s.)'ın sözüne tercih ettiler, Muaviye'yi Kur'an yanlısı ve ona amel eden ve Ali (a.s.)'ı

78) Nec-ul Belağa, Hutbe:95, Tasnif-i Nec-ul Belağa, s:382.

79)Nec-ul Belağa, 61. Mektup

80) Tasnif-i Nehc-ül Belağa, S: 571. - 58

ise böyle olmayan biri Olarak teşhis ettiler.

Sonraki merhalede karşılarında başka bir muhalif saf oluşturdular. Sıffin'de Muaviye'ye karşı onun yanında hazır olmadılar, bu defa onun kendisine karşı isyan edip dinden çıktılar.

Son günlerde ise imam herhangi bir harekette hatta Muaviye'nin onun hükümeti altındaki topraklara saldırmaları karşısında bile savunmada bulunamıyordu. Halk da imanlarının zayıflığından dolayı imamın sözlerini dinlemeye hazır olmuyorlardı ve hatta Muaviye'nin saldırılarının baskısında kalarak, Irak topraklarını savunmaktan kendilerini aciz görüyorlardı.

Bu cahil mukaddes görünen mutaassıp Hariciler, din için çalışıyorlardı ama ne dini tanıyorlardı ne de dindarı ve onun mantığından da habersiz idiler. Nihayet korkunç

bir cinayete el atıp beşeri toplumun Ali (a.s.) gibi başka bir örnek göstermekten akim kaldığı insaniyetin kamil sembolü Ali (a.s.)'ın kanını yere akıttılar ve bu Emirul Müminin'in (a.s.) hükümet hayatının sonu idi.

-Aynen imamın önceden söylemiş olduğu- böyle bir netice kendi ilk rotasından saptırılan bir toplum için olağan bir sonuç idi. Böyle bir toplum, temelleri gevşek ama duvarları çok sağlam olan bir yapıya benzer; böyle bir yapıdan yararlanmak ise intihar hükmündedir.

Halkın, imamın evine akın etmesiyle İmam sahneyi terkedemezdi çünkü böyle yapmış olsaydı, halkın isteğine aldırış etmemekle suçlanacaktı. Bu tecrübenin kalması ve başka bir taraftan da imam kendi imamet vazifesini yerine getirmesi için sahneden çekilmedi. Halkın isteğini kabul etmemedeki imamın ısrarı, imamın hükümet hayatı hakkında böyle bir görüşe sahip olduğunu kanıtlayan en önemli delilimizdir.

Bu hükümetin ürünü, ilerideki uygun fırsatlarda insani topluluklarda uygulanması gereken siyasetin İslami temellerini atmak ve gelecek toplumlarda bu siyaset doğrultusunda kendilerini dünya isteği uçurumundan takvanın doğru yoluna

iletip ilahi emirleri uygulamak için gerekli öğretiler idi. Zalimlerin, Haricilerin ve sözünden dönen her grup hakkında söylenen hutbeler, her biri dünyaca şuur ve görüş içeren kısa cümlelerin vb. tümü, Emir-ul Müminin (a.s.)'in beş yıllık hakimiyetinin belki de en önemli semerelerinden olan kültürel, dini ve siyasi sermayelerdir.

İMAMIN DİNİ DİRİLTMEK UĞRUNDAKİ HAREKETİ

Peygamberden sonra fetihler meselesi başlandığında hükümetin gaye ve himmeti daha çok toprak almak ve İslam devletini daha bir genişletmek idi. Ama bu arada müslüman kitlelerin küfr ve şirke karşı savaşmada kendilerinden gösterdikleri yoğun telaşlara rağmen maalesef ki birçok nedenlerden dolayı art niyetlilikten ve bazen de bilgisizliklerden kaynaklanan dinî yozlaşmalar uçurumundan kendilerini kurtaramadılar.

Zamanın akışıyla gün geçtikçe bu sapıklıklar daha da yayıldı ve Rasulullah'ın (s.a.a.) sünneti Allah'ın kitabının yanında terkediliyor ve bid'at ve (dine sonradan giren din-denmiş gibi yapılan) ra'y, bidat-ı basene (güzel bid'at) unvanıyla onun yerini (düşünce sonucu verilen hüküm) alıyordu.

Halk, ganimet elde etmek ve refaha kavuşmak için bu mevzuya daha az ehemmiyet veriyorlardı. Ve sadece sayısız savaş ganimetlerinin, müslümanların halifesinin (Osman'ın) hanedanı arasında kendileri olmadan bölündüğünü hissettiklerinde muhalefet ediyorlardı.

Halkın arasında, halifenin temsilcileri tarafından farklı şehir ve bölgelerde kendilerine yapılan zulüm ve baskıdan kurtulmak için ayaklanan şuurlu müslümanlar da bulunmaktaydı. Âli (a.s.)'m ashabı da, gerçek İs-lamı uygulamaktan ibaret olan arzularını gerçekleştirmek için bu harekete katıldılar.

Emir-ul Müminin (a.s.) imamet ve hilafet tahtına oturduğunda -önceden de söylendiği üzere- iç fesatları islah etmek için gayret gösterdi. İmamın zamanındaki meşhur savaşlara yol açan siyasi İslahatı bir yana, imam, dinî İslahat doğrultusunda da kapsamlı bir mücadele başlattı.

En önemli dinî yozlaşma halkın görüş yeteneğinin yok olması ve dinî şuurlarının azalması idi. Bu da, Din-i Mübin'in

hedeflerini gerçekleştirmek doğrultusunda değil, beyt-ül maldan daha çok pay alabilmeleri için çalışmalarına ve kendi yaşam şekil ve mahiyetlerini bu cihete göre ayarlamalarına neden oluyordu.

İmam, din uğrunda olmayan amaçlan yok etmek için derin ve detaylı hutbeler okumaktan yardım alıyordu. Konuşmalarda, cuma namazı hutbelerinde veya diğer yerlerdeki söylediği cümlelerle, sözlerinin en önemli dayanağı takva idi. Halkı dünyaya dalmaktan sakındırıyor ve kendi beliğ sözleriyle dünyayı "Ve dünyaya tapanları kınıyordu.

Takva hakkında bir fihrist derlemek isteyen herkes, Nehc-ül Belağa'yı gözden geçirmekle en faydalı mefhum ve sözleri orada bulacak. Nasihat etmek ve takvaya davet etmek gerçi gerekli ve aynı zamanda her hutbede söylenecek normal bir şeydir ama imamın ısrarı ve takva hakkındaki onca açıklamaları, gayri dini amaçlar taşıyan ve hedefi din değil de mal kazanmak, ganimet toplamak ve beyt-ül maldan daha çok pay almak olan bir toplumun ıslahı için dile getiriliyordu.

Nehc-ül Belağa takvanın yanısıra, dini açıklama doğrultusunda çok değerli olan bir takım ilmi gerçekleri de içermektedir. Mesela, güzelliği Nehc-ül Belağa'nın hoş ve çekici simasını oluşturan ayrıntılı, derin, aklî ve ilmî bir şekilde söylenen Allah'ı tanıma hakkındaki hutbeler.

İmam (a.s.) farklı dinî sahalarda da Kur'an-ı ve Rasulullah (s.a.a.)in sünnetini diriltmeğe ve bid'atların çıkmasına ve ilahi sünnetlerin ortadan kalkmasına neden olan özel fikirsel siyasetleri önlemeye çalışıyordu. Hadise ehemmiyet verilmediği zaman, imam, hadislerin hatırtatılmasına81 emrediyordu ve bir takım anlamsız nedenlerden dolayı hadis yazmayı yasaklayan kimselerin karşısında ise minber üzerinde şöyle haykırıyordu:

"Kim bir dirheme bir kağıt olmakla benim naklettiğimi yazarak ilim almak istiyor?"

81) et-Teratib-ul Idariyye, c: 2, s: 22.

Haris-i AVer bir kağıt alarak ona şöyle yazdı:

"İmam buyurdu:

"Ey Kûfelüer, yarım bir kişi size galib oldu:"82

Aynı şekil Hasan b. Ali (a.s.) de evlatlarına hadisi yazmayı tavsiye ediyordu; ancak başkaları yazmış oldukları hadisleri yırtıyorlardı. Biz bu facia yaratan vak'ayı başka bir yerde anlatmışızdır83.

Bu nedenle Rasulullah'ın (s.a.a.) gerçek hadisi ehl-i beytin dilinden yazılı olarak da nakledildi ve böylece şia hadisi, ehl-i sünnet hadisinin yolu üzerine kurulan saptırma ve tahrifattan mahfuz kaldı.

Kitap ehlinin kültürü israiliyat (hurafeler) kalıbında İslam toplumuna sirayet edildiğinde ve bazıları da onları yaymak için güler yüz gösterdiklerinde, imam açıkça kendi muhalefetini duyurup halkı ehli kitap eserlerine uymaktan sakındı-rıyordu8".

İmam, bu dini tahrifatı açıkça bildiriyor ve kendi zamanının toplumunu, cahiliyet döneminin geleneklerini yeniden tecrübe eden bir toplum olarak görüyordu:

"Bilin ki bu gün içinde bulunduğunuz bela peygamber (s.a.a.)'in mab'us olduğu günlerdeki belaların ta kendisidir."85

Başka bir sözünde de şöyle buyurdu: "Ey millet! Bilmiş olun ki, siz hicret ettikten sonra yeniden cahiliyet geleneklerine döndünüz, aranızda vilayet bağlılığı gerçekleştikten sonra yeniden tefrikaya düştünüz."

"Siz, islamın adından başka bir şey taşımıyor ve imanın şeklinden başka bir şey tanımıyorsunuz. İslama olan bağlılığınızı kopardınız, ilahî hududu bıraktınız (Allah'ın sınırlarına riayet etmediniz) ve ahkamını ise ortadan kaldırdınız"86

82) Takyid-ul lim, s: 90/Rabi'ul Ebrar, c: 3, s: 226-294. 63) "İlim nuru* dergisi, sayı: 9-10-11 (ikinci yıl) bakınız.

84) cl-Teratib-ul idariyye, c: 1, s: 76.

85) Nehc-ül Belafla (Süph-is Salih) s: 57.

86) Şerh-ü Nehc-ül balağa (ibn-i Ebil-Hadid), c: 13, s: 179.

İmamın bu sözü, o toplum hakkındaki görüşünü açıklamakta ve dini ihya etme doğrultusunda hareketini iyi bir şekilde ortaya koymaktadır. İmamın kendisi de bu hareketi hakkında şöyle buyuruyor:

"Sizin aranızda iman bayrağını ben diktim ve ilahi hükümlerin helal ve haramını ben size öğrettim."87

Gökyüzünün, kendisinden daha Sadık birinin üzerine gölge düşürmediği ve yeryüzünün ayakları altına serilmediği, Peygamber (s.a.v.) ve Ali (a.s.)'jn gerçek öğrencisi olan Ebu-zer, Ali (a.s.)'ı bir kelimeyle vasfetmek istediğinde şöyle diyordu:

"Ali (a.s.) dinin kıvamıdır"88

Halka şunu söyleyen de yine Ebuzer'in kendisi idi:

"Yakın bir zamanda bir fitne kopacak; o zaman hayatta olursanız, Allah'ın kitabına sığınıp Ali (a.s.)'ın eteğine sarılın."89

Bu mektebin başka bir güzide öğrencisi olan Ammar b. Yasir, en güzel tabirlerinden birinde Ali (a.s.)'ın çabasını şöyle izah ediyor:

"Ali (a.s.) secde vaktindeki iki tekbiri ihya etmekten başka bir şey yapmamış olsa dahi, bununla çok büyük bir fazilete ermiştir."90

Bu ibaret, Ali (a.s.) ve dostlarının açısından en önemli işin peygamberin dinini ihya etmek olduğunu göstermektedir. Hatta Ammar'ın naklettiği gibi bir işi imamın gerçekleştirmesi, ..Ammar'ın görüşünce, imamın elde ettiği en büyük değerlerden biridir. Bu yüzden Ömer de tanıdığı kadarıyla Ali (a.s.)'ı hakkında şöyle diyor:

87) Aynı adres, c: 6, s: 373.

88) el-Fâik-u fi Garib-il Hadis, c: 2, s: 108.

89) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 118. Aynı söz İbn-i Abbas'tan da nakledilmiştir. Bakınız: Tarih-i Dimeşk, "Ali b. Ebi Talib" hayatı tercümesi c: 1, s: 89, el-Mahmudi'nin Tahkiki.

90)' Ensam-ul Eşraf, c: 1, s: 179-180/Müsennef-i İbn-i Ebi Saybe, c: 1, s: 240.

"Eğer o, bu ümmetin başına geçerse, sizi Allah'ın yoluna hidayet edeceğine inanıyorum. "*

Maalesef ki halifenin kendisi bile, kendi görüşünün amelen gerçekleşmesi için imamın ortam hazırlamasına tahammül edemedi. Ömer başka bir yerde de Ali (a.s.) ile hasmı arasında hakemlik ederken imama künyesi ile hitap ettiğinde imam, hasmımın karşısında neden bana saygı gösteriyorsun diye itiraz edince, imama şöyle arz etti:

"Babam size feda olsun! Allah sizin hatırınıza bizi hidayet etti ve sizin elinizle bizi

karanlıklardan çıkarıp nura iletti."92

İmam, din hususunda çok titiz idi ve bunun nedeni de dini toplumda korumaktan başka bir şey değildi. Kendisi şöyle buyuruyordu:

"And olsun Allah'a dinim hakkında kimseye yaran-' mam."93

İmamın ashabı Ali (a.s.)'ı vasfetmek istedikleri zaman şöyle bir şiir söylerlerdi:

"Dinimizden bize örtülü olan hükümleri açıkladın, Allah sana bizden taraf iyi mükafat versin, ihsanda bulunsun."94

Emir-ul Müminin hakkında pek de müsbet nazarı olmayan Hasan-ı Basrî İmamı vasfetmek istediğinde bir cümlede şöyle dedi:

"Ali (a.s.), halka yolu gösterdi; din eğrilmişken onu doğrulttu."95

Bu söz, imameti boyunca dini ihya etmek doğrultusunda imamın yapmış olduğu çabanın onun en önemli teşhisi olduğunu göstermektedir. İmam kendi vazifesini, peygamberin sünnetini tamamen iletmede görüyordu ve bu yüzden şöyle feryad ediyordu:

91) Ensab-uf Eşraf, c: 1, s: 214/Edeb-ul müfret (Buhari) s: 149.

92) (Zmahşeri) Rabi'ul-Ebrar, c: 3, s: 595.

93) Nehc-üs Saadet, c: 2, s: 202.

94) Keşfül Gumme, s: 25-26.

95) Müsennef-i ibn-i Ebi Şeybe, c: 12, s: 83.

"And olsun Allah'a peygamberin size duyurmuş olduğu herşeyin kendisini aynen ben de duyuruyorum."96

İmam, kendisini Peygamberin (s.a.a.) siyerini bilinçli ve gerçekçi olarak uygulayan biri görüyordu ve bazı halkın serkeşliğini müşahede ettiğinde ise şöyle buyuruyordu:

"Sizin aranızda Rasulullah (s.a.a.)'ın yöntemine uygun olarak kim hareket edecek (tabi olunacak) benden başka

kim var ki?"97

Bundan dolayı peygamber (s.a.a.)'in siyerini farklı alanlarda halka hatırlatmaya ve bu siyeri halk arasında bir sünnet olarak uygulamaya ısrar ediyordu98.

Peygamber (s.a.a.)'ın vefatından yirmi beş yıl geçtikten sonra imam Ali (a.s.)'a iktida ederek namaz kılan Ebu Musa şöyle dedi:

"Ebu Talib'in oğlu, Rasulullah (s.a.v.)'in namaz kılma tarzını bize hatırlattı."99

Bu geçen şahitler .nazara alınmakla imamın, bir siyaset ve yaşam sorunlarıyla mantıksal bir tutum olarak hayatı boyunca çok önem verdiği hususlardan birinin dinî usul ve furu'u korumak olduğu, Allah'ın kitabını ve Resulün sünnetini kendinin ve halkın faaliyetlerinin tek mihveri olarak karar kıldığı iyice anlaşılabilir.

İMAM ALİ'NİN (A.S.) İLMÎ BOYUTU:

Kur'an-ı Mecit'ten ve Peygamber (s.a.a.) "m sözlerinden başka Emir-ul müminin (a.s.)'ın sözleri gibi sözlerin bulunamayacağını çok duymuşuzdur. Sadece Emir-ul Müminin (a.s.)'ın sözlerinin bir kısmını oluşturan100 Nehc-ül Belağa'ya bakmakla bu söz daha iyi idrak edilebilir.

97) el-Müsennef (Abdurrazzak), c: 10, s: 124.

96) Nehc-ül Belağa (Süph-is Salih), s: 122/Tasnif-i Nehc-ül Belağa, s:391.

98) Nehc-üs Saadet, c: 2, s: 100.

99) Tarih-ul Kebir (Buhari)/c: 4, s: 33.

100) Son zamanlarda değerli araştırmacı Üstad Şeyh Muhammet Bakır Mahmudi'nin telaşıyla Nehc-ül Belağa'nın müstedreki 8 cildde yayınlanmıştır.

imamın Allah tanımı, din tanımı, sosyal ve siyasi konular özellikle de ahlak ilmi hakkındaki sözlerinin her tek teki kendi yerinde gerçekten eşsizdir ve bunlardan dinî akaidin temelini atmak, islami siyaset hattını sergilemek ve mezhebî ahlak il-kelerini düzenlemek için esaslı bir proje olarak yararlanılabilir.

Bu konu peygamber (s.a.a.)'in sahabesi tarafından imamın .kendi hayatında muhtelif şekillerde teyid edilmiştir. Örneğin:

"Kitap ve sünneti herkesten daha iyi bilen Ali (a.s.)'dir101'.

Peygamber (s.a.a.), Ali (a.s.)'a öyle güveniyordu ki ona şöyle emretti:

"Abdest almayı ve sünneti Öğret."'102

Ve henüz çok genç iken peygamber (s.a.a.) onu kadılık etmek için Yemen'e gönderdi: Sahabeden biri şunu teyid ediyor:

"Biz kendi aramızda kadılık hususunda Ali (a.s.)'ı Medine halkının en bilgilisi olarak

tanıyorduk."103 Yine söylüyordu:

"Dinî farizeleri herkesten daha iyi bilen Ali (a.s:)dır"104. Ali (a.s.)'ın kendisi de şöyle buyuruyordu:

"Allah'ın ve flasul'ünün (s.a.v.) sözlerini herkesten daha iyi bilen biz ehl-i beytiz."105

Yine buyuruyordu:

101)el-Mi'yaru vel-Müvazene s102. Ayşeden de şöyle nakledilmiş:''Ali (as) Peygamberin sünnetini en iyi bilendir.'' Bk Tarih-ul Kebir (buhari) c2 s 52.

102) Tabakat-ul Kubra, c- 4

103)Ensab-ul Eşraf c1 s97/ El-istiab. C1 s9/Tabakat c2 s 338-339

104) Ensab-ul Eşraf, c: l.s'112

105) Tabakat-ul Kubra, c: 6, s: 240.

"(İster hadis, ister gayri hadis) Peygamberden duyduğum hiçbir şeyi unutmadım."108

Aynı şekilde şöyle buyuruyordu:

"Ant olsun Allah'a, inen her ayetin kimin hakkında ve nerede indiğini biliyorum."107

-Hadisciler arasında yüce bir makama sahip olan- Abdullah b. Abbas şöyle diyordu:

"Muvassak biri Ali (a.s.)'den fetva naklettiği zaman ondan geçmiyoruz"(ona amel ediyoruz)108.

İmam kendini öyle bir ilim makamında görüyordu ki şöyle diyordu:

'Allah'ın kitabı hakkında istediğiniz şeyi sorun. Gece mi, ?, gündüz mü; çölde mi, dağda mı indiğini bilmediğim hiç bir ayet yoktur."109

Yine Ali (a.s.) kendi hakkında şöyle buyuruyor:

"Fatiha sûresinin tefsiri hakkında yetmiş deve yükü kadar söz yazmak istersem, yazabilirim."110

Tabii ki eskilerden beri alimlerin yanında şu söz meşhur idi:

"Sorun istediğinizi beni kaybetmeden" demeye Ali (a.s.)'dan başka kimse cüret edememiştir."111

Bu yüzden ikinci halifenin, hilafeti süresi boyunca Ali (a.s.)'ı, kendine ilim kaynağı edinmesi tabiidir. Ama maalesef ki yakışır ve gerektiği şekilde imamdan yararlanamadı. Ömer'in kendisi şöyle diyordu:

107) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 99/Hilyet-ül Evliya, c: 1, s: 67. 106) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 121.

106) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 99/Tabakat-ul Kubra'nın haşiyesi, c: 2, t: 338/Dimeşk Tarihi, "Ali'nin (a.s.) hayatının" çevirisi, c: 38, s: 25.

109) Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 99.

110) et-Teratib-ul idariyye. c: 3, s: 183.

111) Cami'u Beyan-il ilm, c: 1, s: 137. Said b. Müseyyeb'den "hiç bir sahabenin böyle dememiş olduğu" nakledilmiştir. Bakınız: Tarih-i Yahya b. Müîn, c: 3, s: 143.

"Allah, Ali (a.s.)'ın olmadığı bir yerde, çözümlenmesi gereken bir sorunla beni karşı karşıya bırakmasın."'12

Mütevatir olarak ikinci halifeden şöyle rivayet edilmiş:

Ömer'den "Umreyi nereden yerine getirmeliyim?" sorulunca, "Ali (a.s.)'ın yanına git, ondan sor" dedi.1'3

Bunlara ilaveten -edebi ilim dallarının en önemlilerinden biri dan- nahv ilminin kurucusu da yine imamdır.114

Daha sonraları bu ilim sebebiyle en önemli işlerden biri olan Kur'an'ın hareke (i'rab) tahrifatından korunması gerçekleşti.

Bu söylenen sözler, imamın ilmi hakkında edilen itirafların çok az bir parçasıdır. Dolayısıyla biz de söylenen bu gibi sözlerin hepsini bir araya toplama niyetinde değiliz. Bu itiraf ve rivayetlerden hiçbiri olmasaydı bile sadece Resulullah (s.a.a.)'ın buyurmuş olduğu, şia ve sünni arasında mütevatir olan şu rivayet yeterli idi:

"Ben ilmin şehriyim, Ali kapısıdır"

İMAM'IN YAŞAM TARZI

İmamın yasamı kesinlikle beşeriyetin şimdiye kadarki hayatı boyunca tecrübe etmiş olduğu en iyi yaşam tarzlarından biridir. Bu yaşam, bütün beşer fertlerinin en hakiki, en ilahi bir sembolü ve yeryüzünde kendilerine ilahi halife anlamını

taşıyan insan ismini bırakmaya layık olan pek az kimselerden biri sayılan kamil bir insanın yaşamıdır.

Bu yaşam o denli çekicidir ki onu seveni, sevginin doruğuna ulaştırır ve düşmanını ise, düşmanlığın en son haddine vardırır. Ali (as.), peygamber (s.a.a.)'in onun hakkında şöyle buyurduğunu bildirir:

112} Tabakat, c: 2, s: 339/Ensab-ul Eşraf, c: 1, s: 100.

113) öarib-ul Hadis, c: 3, s: 406.

114) Hayat-us Sahabe, c: 3, s: 217/el-Besâiru vez-Zehâir, s: 183.

"Senin hakkında iki grup helak olacaklar: Aşırı derecede seni sevenler (ğûlat) ve aşın derecede seninle düşmanlık edenler (nasibîler)."115

Ona taraftar olanlar (şiî), rafizilik haddine kadar yücelir116 ve eğer gaflet ederse aşırı inançların içine de düşer. Hayatı boyunca kendisine ilahtık isnat edilen bir şahıs çok az görülmüştür ama Ali (a.s.), Allah'ın, Rasulullah (s.a.a.)'ın beşer olduğuna onca tekid ettiği bir toplumda bu gibi isnatlara maruz kaldı; ama imam buna karşı tersleyici bir tavır aldı.

İmamın yaşamının en önemli örneklerinden biri, boydan boya o hazretin yaşamını kapsayan "zühd"dür -Zahid, bütün dünyaya sahip olan aynı zamanda dünyada olan her şeyden kaçınma anlamınadır yetinmeyi tercih eden ve zorluklar karşısında, sabrı kendine köle eden bir zühd.

Bir grup Ömer b. Abdül Aziz'ih yanında zahidler hakkında söz açıp, en zahid kimsenin kim olduğunu soruyorlardı. Orada bulunanların bazısı Ebuzer de dahil olmak üzere birkaç kişiyi saydılar. Ömer b. Abdül Aziz ise şöyle dedi:

"Halkın en zahidi Ali b. Ebi Talib'dir."117

İmam, fakirleri kendi etrafına toplayarak onlara karşı şefkatli davranıyordu118... Çoğu zaman namaz için hazırlandığında sadece sahip olduğu tek gömleğinden su damlar bir halde hutbe okuyordu.119

imam, hükümetin başında olmasına ve hükümetinin ve hükümetine bağlı olan çok geniş toprakların vergileri o hükümetin hazinesine dökülmesine rağmen yemeklerin en sade-siyle yetiniyordu, öyle ki kendisine şöyle diyorlardı:

115) el-Mi'yaru vel-Müvazene, s: 32 (Nehc-ül Belağa'da Ali (a.s.)'ın kendisi şöyle buyuruyor: (Benim hakkımda iki kişi helak olacak: Birisi aşırı sevenler, birisi de aşırı derecede düşmanlık edenler).

116) Biri şii rafizi olur. Bakınız: el-Mİ'yaru vel-Müvazene, s: 33.

117) el-Mi'yaru vel-Müvazene, s: 240.

118) el-Miyaru vel-Müvazene, s: 240.

119) el-Mi'yaru vel-Müvazene, s: 241.

"Nimetlerin bol olduğu Irak'da en çok ve en iyi yemekler bulunduğu halde yine kendini böyle sıkıyor muydun?"

Ama bu, imam için bir iftihar sayılıyordu.120 Hz. Ali (a.s.)'ın kendisi şöyle buyuruyordu:

"Dünyaya meyletmeyen benim."121

Beyt-ül malı halk arasında paylaştırırken kendisine bir şey almaz ve eli boş eve dönerdi, öyle ki bazıları onu insanların en zahidi mi yoksa122... bilmekte tereddütte idiler. Hafiyle o kendi sözünün en iyi şahidi idi:

"Sözlerin en iyisi, amelin teyid ettiği sözdür."123 .

Asved b. Kays şöyle diyor: Ali (a.s.) Küfe mescidinin avlusunda halka yemek veriyor ve bitirdikten sonra da evine dönüp evinde yemek yiyordu. Ashabından biri dedi: Ali (a.s.) kendi evinde, halka dağıttığı yemekten daha iyisini yiyiyor diyerekten yemek yemeği bırakıp onun peşine takıldım.

Bana "yemek yedin mi?" dedi. "Hayır" dedim. "Öyleyse benimle gel" dedi. Ben de onunla birlikte evine gittim. Evinde "Ya-Fizze!" diye seslenince, bir cariyenin odaya girdiğini gördüm. Ali (a.s.) ona "bize yemek getir dedi. O da bir parça ekmek ile bir tabak ayran getirerek buğdayın kabuğu kolayca görülebilen ekmeği doğrayıp ayrana kattı.

Emir-ul Müminin (a.s.)'a "buğday kabuğu olmayan ekmek getirmesini söyleseydin daha iyi olmaz mıydı?" deyince, imam ağlamaya başlayıp "And olsun Allah'a, Resulullah (s.a.a.)'in evinde kabuksuz ekmek hiç görmedim" dedi124.

Ukbet İbn-i Alkame şöyle rivayet etmiş:

Ali (a.s.)'m yanına gittim ve karşısına, çok ekşi ve sulu olmasıyla beni rahatsız eden bir ayran kabı bırakmış olduğunu gördüm. "Bu ayrandan içiyor musunuz?" dedim. İmam "Ya Eb-el Habub! Peygamberin bundan daha kötüsü-

120) el-Mi'yaru vel-Müvazene, s: 249.

121) Hayat-us Sahabe, c; 2, s: 310.

122) el-Ğarat, c: 1,s:55. .

123) el-öarat, c: 1,s:249.

124) Ensab-ul Eşraf, c: 2, s: 187. Bakınız: el-Ğarat, c: 1, s: 85-67-88.

yediğini ve giydiğim elbisemden daha kalınını giydiğini gördüm, onun yapmış olduğunu yapmadığım taktirde ona kavuşamayacağımdan korkuyorum" dedi.125

Adiy b. Sabit "Ali (a.s.)'a falûde (bir nevi ferahlatıcı soğuk tatlı) getirdiler; fakat Ali (a.s.) onu yemekten sakındı" söylüyor.126

Ebu ishak Sakafi "el-Garat" kitabının bir çok sayfalarında Ali (a.s.)'ın giyecek, yiyecek, beyt-ül mala karşı davranışı, iktisadi konulardaki tasarrufu ve ilahi sınırları titizlikle riayet etmesi hususundaki zabitliği hakkında pek çekici ve dikkate alınması gereken numuneler sergilemiştir.

İmam, öyle yüce bir şahsiyete sahip idi ki Muaviye bile özel oturmalarında onu methediyordu.127

Ebu Saîd Hudri şöyle rivayet ediyor:

"Rasulullah (s.a.a.) kendi zamanında ensardan birinin cenazesinin yanıbaşına gelip "bunun birine borcu var mı?" buyurdu. "Evet" dediler. Peygamber dönünce Ali (a.s.), o hazrete "bunun borcunu ben üstleniyorum" dedi. Peygamber Ali (a.s.)'e buyurdu:

"Müslüman kardeşini zorluktan kurtardığın gibi Allah da seni kurtarsın."128

İmam kendi malını böyle bağışlıyordu ama beytül maldan, hakkı olmayan en yakın şialarına bile az bir miktar dahi vermeğe katlanmıyordu.129

125) el-Ğarat, c: 1,s:85.

126) el-Garat, c: 1, s: 88.

127) el-Kâmil-u fi Züefâ-ir Rical (İbn-i Adi) c: 5, s: 1824.

128) Rabi'ul-Ebrar, c: 3, i: 619.

129) Rabi'ul-Ebrar, c: 3, s: 77.